

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-tér, a hidkaputól kimenet balra a 23. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt. Ára évnegyedre 3 ft. o. 6.

Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó hivatalnál kezeletik.

A „nyitott” cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középcsa, STEIN J. könyvkereskedése.

Országgyűlési tudósítás.

Előleges értekezlet dec. 1-én.

(Folytatás.)

Lapunk múlt számában adtuk már e nagyfontosságú értekezlet előrajzát. Igéretünk szerint adjuk most az eddig kezünkhez jutott érdekesebb bevételeket is.

Gróf Bethlen János: Részéről egy oly fontos tárgybán, mint a szűnyegen levő, nem tartom elegendőnek, hogy a többség azt szövegeléssel eldöntse, hanem üdvösnék azt hiszem, hogy a tárgy előbb minden oldalról alaposan megvitatassék s éppen azért igen örültem, midőn a közelebbi értekezleten Szében városa érdemes követe odanyilatkozott, miszerint örömet nyilatkoznék az előleges értekezletekben, de miután elvrokonáival még megállapodásra jutni nem tudott, csak az országgyűlésben fog nyilatkozni, ha nem adatik időhaladék.

A jogosan kívánt időhaladék megadatott, s ma már hallottuk Szében- s Medgyesvárosa követi nézetét.

A pár nap megtermelte a maga üdvös gyümölcsét, mert ma már látjuk, hogy az uniót elvileg senki e teremben nem ellenzi, nem mondott annak ellene Saguna metropolita ő nmlga, nem Szében- s Medgyesvárosa követi, sőt Maager ur, Medgyesvárosa követe, azt anyagi szempontból éppen mulhatatlannak tartja, azonban tagadják az 1848 diki törvények érvényességét.

Az 1848 diki törvények, és azok között a pozsoni 7-dik, kolozsvári 1-ső törvényeziknek érvényességét elég alaposan fölfeltette az indítványt tevő Kolozsmegye követe Zeyk Károly, tisztelt barátom, ahoz nincs mit hozzá adni, s mindazon állítások, a melyek az indítvány ellenében felhoztak, nem egyebek, mint a lelépett centralisticus kormány pénzén fogadott historicusai, hírlapírói által röpítarok, hírlapok utján szerbe bocsátott oly okoskodások, melyekkel a világ előtt megszerették volna dönteni a jogfolytonosság elvét, s alapot szerezni a verivirt elméletnek, s ez használtatott is akkor, a midőn a verivirt elmélet embeinek szabad volt velünk szemben mindent írni, s nekünk felelni nem lehetett, le lévén bilincselve, de most a midőn a szabad tanácskozás tere megnyílt, a midőn azt maga az uralkodó nyitotta meg, többé nincs okunk félni a Luschandhiadaktól. (Helyeslés.)

Brassóvárosa érdemes követe Bömches ur indítványának is örvendek, hogy feltételt, igen mert már ebből kitetszik, hogy a szász nemzet fia közt is vannak többen, kik a törvényes tért tartják a legbiztosabb alpnak, s meg is lehetnek győződve, hogy a törvényes térre való visszatérés fogja éppen visszaszerezni a szász nemzet azon jogait, melyeket a nemzet magyar királyoktól nyert, a magyar alkotmány alatt élvezett, s éppen a szász bucraták dobtak oda martalékul, előbb az absolutismusnak s később közelebből egy tarhatatlan alkotmányos formákban burkolt bucratikus rendszernek.

Rövidbe foglalva a Kolozsmegye érdemes követe indítványát pártolom, s a nemzetiségek megnyugtására részéről kész volnék a fölterjesztésben is oly nyilatkozatra, mely által az 1848 ki pozsoni 7-dik, kolozsvári 1-ső törvényezik érvényessége legtávolabbról is kétségbe nem vonatik, ugy azon elv sem, hogy a nevezett törvényezik alapjani tovább fejlesztése a nemzetiségi kérdéseknek, egyedül a törvényesen kiegészített magyarországi országgyűlési illetékes, s ennyiben a Bömches brassóvárosi követe indítványát a Kolozsmegye indítványával összeférhetőnek tartom.

Zeyk Károly összefoglalta az előtte szóló 4 követ nézetét, s ugy találja, miképp mindenik óhajtja az uniót, de a mellett mindenik biztosítani kívánja a szász nemzet autonomiáját, csak hogy míg a többiek az itteni, semmi erővel nem bíró biztosítást kívánják; addig Brassó követe az egyedül törvényes pesti országgyűlésen keresi azt, hol biztos támaszt kaphat a szász nemzet érdekei biztosítására. Szóla kész a brassói követ által ajánlott kívánságot, ha írásban beadatik, fölterjeszteni oly óhajjal, hogy azt a pesti törvényes országgyűlésen a méltányosság és igazság szerint tekintetbe vegyék. Néhány észrevételt tesz Medgyesszék követe némely szavaira. Ellenféltben találja azon állítását, hogy elhamarkodva hozott, az unioról szóló törvény 1848-ban, azzal az állításával, hogy százados kívánság ez. Azon állítására, hogy nem mondatott ki a törvényezikben, hogy ne legyen több országgyűlés Erdélyben, Medgyes követe óhajtja, hogy legyen Erdély autonómiaja fenntartva ezután is tartományi gyűlésben. Szóla távol van attól, hogy

ily országgyűlés megtartását óhajtaná, de ha maradna is azon országgyűlés keblü tárgyak elintézésére, nem törvényhozásra volna illetékes.

Dózsza Dániel (Maros-Vásárhely követe): Nagyméltóságú elnök ur! tisztelt értekezlet! A tisztelt szász képviselő urak elmondott szónoklatából három nézet-árvialatot vebtem ki, a melyeket costatiroznom kell, mielőtt rövid taglalásukhoz foghatnék.

Első t. Maager ur elmélete, a mely ha helyesen fogtam fel, ide megy ki: A jelenleg országgyűlt országgyűlés éppen egy octroyalt, mint a szebeni, következéské az az unio törvényezik módosításába nem elegendhetik, hanem feladata ez országgyűlésnek új választási rendszabályt dolgozva egy oly országgyűlés megalkotását eszközölni, mely aztán mint alkotmányos gyűlés ama törvényt revideálhassa s változtathassa.

A másik nézet az igen tisztelt Bömches uré. E szerint az 1848-iki I. törvényezik positiv törvény, azt egy külön erdélyi országgyűlés discussioja alá nem vonhatja, s a nemzetek és helyhatóságok jogai, igéyei csak is a pesti közös országgyűlés által kiegyenlíthetők. A mihez képest a t. képviselő ur kívánata az, hogy neki s elvtársainak a szász-föld helyhatósági alkotmánya fenntartása iránti óhajta, a küldendő alázaos felirathoz mellékeltessek.

A harmadik nézet Szász-Régen város tisztelt képviselőjéé. E nézet elmélete szerint ezen gyűlés, törvényhozási joggal nem bír, s representatio jogával sem birna; miután azonban a többség egy felirat mellett áll, ezzel elismerte e gyűlés alkotási jogát; ennél fogva e gyűlés revideálja az unio-törvényt, s egészítse ki az 1848 iki II-dik törvényezikben említett rendszeres bizottmányt.

A mi az első nézetet illeti, erre nézve igénytelen véleményem az, hogy octroyált gyűlésnek egy alkotmányos törvényhozó gyűlés mi-nálunk következménye teljességgel nem lehet, mert köztünk az alkotmányos lét nem fejedelmi kegyelemből most kiinduló, új vívmány, hanem a nép és fejedelmek közti évezredes kötésekkel kifolyó positiv jog, a hol így a törvényhozás jogfolytonosságát octroyok által megszakítani nem lehet, annyival kevésbé az alkotmányosság jövőjét octroykon alapítani meg. Nem akarom taglalni azt, hogy ezen mostani gyűlés mennyi részben octroyált jelenlevő elemekre nézve, annyi bizonyos, hogy elévült, miután 1848-ban az ország összes törvényes képviselőinek, s abban a királyföld akkori képviselőinek is teljes egyetértéssel hozott az egyesülés törvénye, s ez a pesti országgyűlésre küldendő követek megválasztása által az ország minden törvényhatóságai részéről jogérvényesnek tettegesen is elismertett, s gyakorlatba vétetett. És így ma az akkor örökre bezárt erdélyi országgyűléseket törvényes erejűeknek nyilvánítani, s ezek határozományai által a nemzetiségeket megnyugtani positiv lehetlenség. Mind ennek egyedüli illetékes helye csak a törvényes közös országgyűlés. (Helyes.) A mi a t. képviselő ur azon észrevételét illeti, hogy az unio-törvény némelyeknek visszatérő s vihart keltett fel, mások talán megbánták, ez nem érv arra, hogy ezért törvényellenes gyűlekezetekben a létező jogot kockára tegyék, mert e tan végre a forradalom tanához vezet. Ha ma megbánjuk az uniót, holnap megbánhatjuk magát a legszentebbet, a pragmatica sanctiot. Ha ma jogot engednek egyes törvédek reakciojának a köztörvények ellen, holnap már felbomlik a rend. Nem lehet tehát pártolom, hogy a rész az egésznek joga felett külön gyűlekezetekben határozhasson; annál kevésbé ismerhetem el azon elméletet, hogy törvénynek meg nem felelő gyűlés, törvényes országgyűlést alkotni képes lehet.

A mi a második elméletet a nagyérdemű Bömches ur elméletét illeti, azt egészen osztom, az a positiv törvényeknek megfelel. 1848-ban is fenntarták a szász képviselők magoknak azt a jogot, hogy keblü autonom jogaik értelmében kívánataikat előterjeszthessék, be is adták emlékiratukat az ország rendéhez, a kik azt ajánlattal tették át az unio-bizottmányhoz, s beadták később emlékiratukat szintén a magyar ministeriumhoz is. Miután most Brassó érdemes képviselője azt kívánja, hogy ezen gyűlés felirathoz mellékeltessek, a szászok illető képviselőinek a királyföld és helyhatósági autonómiajának lehető fenntartása iránti kívánalma; ez ellen annál kevésbé tehetünk kifogást, mert ez nem áll ellentétben az 1848-iki országgyűlés eszméivel, s azon felül meg vagyok győződve, hogy a magyar elem a méltányos kívánatokat annál kevésbé foghatja ellenezni, mert a szász nemzet hasznos tagja a magyar koronának, s ha voltak is százados történelmünkben olykor felújuló viszá-

lyaink a szász nemzettel, mi mindig kellőleg tudt becsúlni őket, kik a magyar államban fontos elhivatást töltenek be. Mindezeknél fogva részemről az érdemes képviselő ur álláspontját törvényeinkkel összhangzónak tekintem, s meggyőződéssel méltányolom.

A harmadik nézetet Szász-Régen város képviselője nézetét illetőleg, habár a t. képviselő ur is az uniót életkérdésnek elismeri, s méltányolja; de alkalmazását nem osztom. 1848-ban lehetett volna az erdélyi akkor még törvényes országgyűlésnek az unio részleteit kidolgozni, de akkor ez senki által sem sürgettetvén, egy oly törvény jött létre, mely ma a magyar királyság közös törvénye, s a melynek változtatásába egy jogilag ma nem lehető erdélyi képviselőt a legnagyobb akarattal sem elegendhetik. Nem osztom a t. képviselő ur azon állítását is, hogy ha egy feliratot elbátozunk, azzal már oly törvényhozási cselekvénybe elegendtünk, hogy ezen gyűlés illetékessége általa el volna ismerve. Representatio jogával minden összehívott gyűlekezet vagy testület bír. De politikai életünkben sem első eset ez, hogy gyűléstünk magát illetéktelennek nyilvánítsa. Mária Thérézia alatt 1741-ben az ország rendei szintén kinyilatkozták, hogy az akkori szebeni dieta törvényhozásra illetéktelen, s határozatokat alázaos representatioban terjeszték az uralkodó felség elébe. E szerint tehát ezen gyűlés a törvényről kimondhatja törvényes véleményét, de annak bírálatába, feltételei formulázásába, vagy a rendszeres bizottmány kiegészítésébe nem bocsátkozhatik, mert mind ezek törvényhozási tények, a mikre csak a rendes törvényes közös országgyűlés van jogosulva.

Ezek szerint az elmondott elméletek közül csak is a Bömches uré fogadhatom el, s örömet egyezem abban, hogy a szász helyhatósági érdek lehető megóvása rendes és törvényes uton a pesti országgyűlésen eszközöltessek. (Helyes.)

Br. Kemény Gábor: (Fehérvár város köv.) Tisztelt értekezlet! Mindenkinél tisztelem nyilatkozatát, ha az önálló meggyőződésének, higgadt megfontoltságának kifolyása. Legujabb korunk egy melyre ható államphilosophia a vélemény-szabadságot teljesnek akkor mondja, midőn egyetlen nézetet, bármí is legyen az, minden másokkal szemben biztosan ki lehet mondani. Ha szélsőségre viszik ezen nézetet, nagy hihetőséggel megingatja az államok rendét; de nagyon távol vagyok amaz, a középkorból reánk maradt nézetektől, melyekbe igenis szűk korlátok közé van zárva a nyilatkozási szabadság. Tudom, hogy hazánkban is igen évek törvények vannak a bizonyos határokon túl menő vélemények iránt: ez idő szerint azonban csupán a jogfolytonosság érvényét keresve, a jogtörténelem álláspontjáról leszek bátor némely objectiv megjegyzéseket tenni.

Kétélle nézetet hallottam a szász követ urak részéről. Egyiknek tolmácsa Brassó város tisztelt követe Bömches, másinak főkörmányszéki tanácsos Rannicher és Maager urak. Teljes rokon-zenvvel üdvözlöm azon alkotmányos felfogást, mely Bömches ur szavaiból kitűnik; de megütőzéssel ballottam Rannicher és Maager urak nyilatkozataikat. Rannicher ur magukat 700 éves történelmi mult örökösének nevezi, kiknek kötelességeik vannak a jövő irányában, épen hagyni fenn alkotmányukat, és e mellett nem tiszteli a törvényt. Valóban megérthetetlen ellentét. Kétféleképp lehet államot igazgatni, vagy a törvények értelmében, bár minők is legyenek azok, vagy pedig a törvények érvényeit tagadva.

A hol a törvények értelmében kormányoznak, ott jogfolytonosság van; a hol pedig jogfolytonosság nincs, ott nincs a dolognak szabályos rendje. Ott a lidig tart a biztosság, meddig a hatalom terjed; a hol a hatalom megszűnik, tárt ajtó van a rendellenességre, ott országos elvált a nyers erő joga van téve. Különös dolog, hogy még a 19. század közepén lehet ezen nézetnek hive. Rannicher ur hétszáz éves történelmi mult örökösének mondja magát, és nem respectálja a törvényt. Mi nyujhat akkor biztosságot az alkotmányoknak? Mi biztosíthat akkor, hogy egyszer csak azon találjuk magunkat, hogy nincs alkotmány. A valódi legitimitásnak két sarkköve van. Egyik az, hogy minden törvény érvényes, míg el nem töröltetik; a másik az, hogy törvényt csak törvényes uton lehet változtatni.

Itt szónok röviden elmondja a magyarországi VII., az erdélyi I. törvényezik keletkezésének és alkalmazásba vételének történetét. Mindazok kétségbevonhatlan tények; valamint kétségbevonhatlan tény az, hogy a maga rendben hozott és teljesedésbe ment unio-törvényt semmi többi törvény nem változtatta: tehát érvényben kell lenni; és módosítás-

ról nem lehet csak szó is, sem a magyarországi, sem az erdélyi országgyűlésen, csak is a közös pesti országgyűlésen. Vagy a jogfolytonosság terén állunk: ekkor a törvényt kell követnünk; vagy a jogfolytonosságot tagadjuk: ekkor ne beszéljünk történelmi multól és feuntartandó institutiokról, ekkor a jog, a mit parancsolnak. Ez a nagy összeférhetlenség van némely szász urak nézeteiben. Ezután szónok Maagernek egyes állításait czáfolja, mennyiben oly hosszú beszédnek egyes részei egyszeri hallásra emlékeiben maradtak. Tagadja, hogy a 48-ki nem várt események az unio törvény következményei lettek volna. Maager ur mondja: most kell revideálni az unio törvényt, mert most higgadtabbak a vélemények mint 48-ban, sok tulzott kívánságokról lemondott a tapasztalás. Tizenhét év alatt sokat szenvedtünk, annyit szenvedtünk, mennyiről az azelőtt nemzedéknek képzete se lehetett; de éppen ezért szenvedések megedzettek bennünk a ragaszkodást alkotmányunk iránt; mindenké tudja, hogy nehéz időben ez az egyedüli menedék. Különbben Kolozsmegye követét pártolja.

Idősb gr. Teleki Domokos: Egy tüzetes, s nagy alaposággal mondott beszédében támogatja Zeyk K. indítványát, melyet legközelebbi számunkban lesz szerencsénk egész terjedelmében közölni.

Gáll János: Hármán azon négy követ urak közül a szász nemzet kebeléből, kiknek beszédeiket hallottuk, elvileg az unio mellett nyilatkoztak. Egyik közülök, követ Maager ur Natur-Notwendigkeit-nak, a szász-régei követ ur politische Notwendigkeit-nak nevezte, tisztelt követ Bömches ur pedig az unioról szóló törvény érvényességét elismervén, annak feltételei, a törvény szükséges kiegészítése végett az egyetlen legitim helyre, a pesti közös hongyűlésre hivatkozott. De az első nyilatkozónak, követ Rannicher urnak beszédében, ha emlékem nem csal, semmit, de semmit nem hallottam, hogy ő bár elvileg az unio mellett lenne. Engedje tehát a tisztelt értekezlet, hogy e tekintetben némi észrevételeket tegyek. Nem fogok én az unio törvény törvényes kelleiknek vizsgálatába, ezen törvény érvényes voltának bizonyításába ereszkedni; ez egy oly tárgy, mely hírlapok utján szintegy, mint más utakon is ugy ki van merítve, hogy mellette újat felhozni lehetetlen. Hanem egy oly szempontot kívánok felhozni, mely iránt a tisztelt követ ur némely hűséget kívánt tanusítani. Ön tisztelt követ ur! szintegy pártolja az osztrák birodalom nagyhatalmi állásának, mint én és elvrokonim. Ennek két alapfeltétele van: egyik, hogy azon szövetség, kapes, vagy ha tetszik ugy nevezni, azon házasság, mely Magyarország és az örökös tartományok közt a sanctio pragmatica alapján fennáll, minden annullatio, sőt divortium elhárításával fenntartassék, és azon közös, de csak is közös ügyeknek atkotmányos kezelése, melyek ezen kapcsolból szükségképp következnak, a birodalom nagyhatalmi állásához képest lehetségessé tétessék. Másik az, hogy Felséges urunk trónjának dicsősége és a birodalom nagyhatalmi állása mindaddig helyreállítva nem lesz, míg Magyarország a sanctio pragmaticán alapuló függetlensége, autonómia állása és integritása tekintetében kielégítve nincs. És most kérdem önt követ ur, lehetségessé-e ezek egy oly pluralismussal, melyben Erdély külön, Magyarország külön, Horvátország külön, Csehország, Morva, Silezia s a többi örökös tartományok a hányan vannak mindmegannyi teljesen elkülönített autonómia állással birjanak? Ki a közös ügyeknek a birodalom nagyhatalmi állásához képesti kezelését egy dualismusan lehetlennék nem látom; de egy pluralismusan lehetlenség. (Helyes.)

Tisztelt követ Maager ur beszédje kezdetén azt méltóztatott említeni, hogy az unio-törvény által Erdély nyugtalanságba és izgatottságba hozott (in Unruhe und Aufregung gesetzt). Nem, követ ur! nem az unio-törvény csinálta a nyugtalanságot és izgatottságot, ha nem csinálták és csináltatták azok, kik bader teoriájokban előbb egy absolutismussal, utóbb egy az alkotmányosság burkába öltözött még az előbbinél is rosszabb absolutismussal a germanisatiót és centralisatiót egészen a Feketetenger partjaiig kiterjeszthetni, bucratájuk számára kizsákmányolhatni, s e czélra Magyarországot, ősi alkotmányát, köz és magán törvényeit, és minden, de minden nemzetiségeit össztörhetni lehetségessé vélték. (Helyes.) Megemlítette még a tisztelt követ ur, hogy az 1848 iki unio-törvény tügönözve lett volna; és felhozta, hogy ő Felsége szándéka ezen mostani országgyűlés összehívásával, hogy egy oly unio-törvény keletkezzék, mely a legalitás minden kelleiknek megfelelően. De tisztelt követ ur, a

végre, hogy egy ily törvény keletkezett, kettő szükséges: először, egy törvényes országgyűlés, mely azt javasolja; másodsor, hogy a fejedelem által a törvényesség minden kellékeivel erősítették meg. Hogy ezen országgyűlést nem törvényes, hogy a törvényhozásra szükséges kellékekkel nem bír, szükségtelen bizonyítanom, mintán tisztelt köv. Maager ur oly őszintén szíves volt kifejezni beszédében, hogy valamint a szebeni 1863-i országgyűlés, úgy a jelen országgyűlés is országgyűlés alapul. De a mi a fejedelmi megerősítést illeti: önként tisztelt szász követ urak! mindnyájan törvénytudók, és mint ilyeket kérdem önöket: volt-e valaha, és lehetséges-e Erdély alkotmányos törvényei szerint, hogy a fejedelem törvényt megerősítsen, mielőtt inaguráltatott, azaz mielőtt maga vagy személyesen által az eskütt Erdély alkotmányos törvényei, jogai fenntartására az országgyűlés előtt letette; mi pedig az országgyűlésen a Felsége részére a hűségi eskü letettük volna? Történt-e és történhetett a törvények Erdély alkotmányos törvényei értelmeben 1691 óta, mióta t. i. Erdély a Felséges Habsburgi uralkodó ház, mint Magyarország királyának uralkodása alá visszatért, hogy erdélyi fejedelem inaguráltassék, minekelőtte a sz. István koronájával meg nem koronáztatott? (Helyes.)

Tisztelt követ Maager ur felhozta azt is, hogy a szebeni országgyűlés keletkezett törvények, melyeknek fenn kell maradni mindaddig, míg Erdély fenn áll és fenn fog állani. Én nem mondom, hogy azon sok rossz közt, mely ott keletkezett, nincs olyan, melyet egy törvényes törvényhozás, mely egyedül a pesti közös országgyűlés leendő, el ne fogadjon, és magarendő törvénybe ne igtasson. De azon állítást, hogy a mi a szebeni országgyűlés keletkezett, fenn fog maradni, megcáfoltatá tette Felséges urunknak szeptember 20-ki manifestuma, mely által éppen a február 26-ki patenst, melyet önként Szebenben oly készségesen inarticuláltak, atyai kegyelme, és alkotmányos királyi jogerzeténél fogva függőbe tenni méltóztatott. (Helyes.)

Elismerte tisztá kifejezésekkel a tisztelt követ ur az uniót Natur nothwendigkeitnek, de azt állította, hogy Erdély bizonyos autonómia állásának meg kell maradni, és vannak Erdélyt illetőleg bizonyos politikai, nemzetiségi és egyházi jogok, melyeknek fenn kell, mint az unio feltételeinek, tartatni. Ezek tekintetében az erdélyi országgyűlésnek mint törvényhozásnak egy oly szerződést kell kötni Magyarországgal, melyet semmi közös országgyűlés meg ne változtathasson, és hasonlította ezen szerződést a házasság előtti szerződésekhez (Ehevertrag). Igenis követ ur! egy ily intézkedés egy erdélyi országgyűlés, minő a jelen országgyűlés is, ily lehetőséggel egy törvényes törvényhozásnak, valóságos házasság előtti szerződés lenne; de hazai törvények értelmében, melyek a nőt mindaddig, míg férjhez nem ment, minorenisnek, ily szerződések jogtalannak nyilvánították, (helyes), sőt férjhezmenetelének első évében jogot engedtek neki arra, hogy azokat retractálja. És imé ezen retractatio is megtörtént, ugyanis önként tisztelt szász követ urak, a szebeni országgyűlés a Magyarországgal uniót elvetették, érvénytelennek, felbontottak nyilatkoztatták, most pedig, kivéve követ Rannicher urat, a többiek legalább elvileg mind elismerték.

Mint az unio feltételét állította fel tisztelt követ Maager ur az erdélyi protestáns egyházak autonómiájának fenntartását, inkább, mint sem a magyarországi protestáns hitvallásnak autonómiája biztosítva van, nehogy egy magyar cultusminister áldozatát essenek. Én úgy tudom, hogy a magyarországi protestáns egyházak autonómiája a Boeska Istvánnal és Bethlen Gáborral szerzett békekötésen alapul, melyet — jussanak eszünkbe az 1860-i mozgalmak Magyarországon — nem egy magyar cultusminister, hanem éppen egy osztrák cultusminister törekedett aláírni, (igaz), de ezen törekvése a magyarországi közalkotmányos érdeken megbiúsult. Ezen igen fontos tárgyon szintűgy, mint nemzetiségi és más jogok igényeinek biztosítására nézve is Erdély különböző vallásai és nemzeti Magyarországi közös törvényhozásának egy rokon érdekű testületet fognak tanulni, mintán ott is éppen ily különböző hitfelekezetek, és még több nemzetiségek vannak, kiknek érdekeik egyeznek a miénkekkel. Én részemről, mint r. katolikus, nem csupán óhajtom, hanem reményem is, hogy Magyarország közös törvényhozása nem csupán a protestáns egyházak autonómiáját bizt. s tan, hanem saját hitvallásom autonómiáját is visszaszerelni biztosítani, s mioket is már valaha a kormány gyámokodásától meg fog szabadítani. Következésképpen teljesen pártolom tisztelt követ Büches urak véleményét, mely szerint mindaz, mit Erdélyben a külön nemzetiségi, vallási, politikai és más igények tekintetében mint az unio törvény kiállásának szükségesnek vélnek, adassék be, általunk a repraesentatio mellett ajánlással küldessék fel a Felségéhez, a Felségétől pedig fűni bizalommal reméljük, hogy azon módon, a hogy egy király az országgyűléssel legelőbb közleni szokta akaratját, t. i. királyi propositio alakjában a közös országgyűlés elébe terjesztene; és így a teljes érvényre bíró törvény alakjában fogunk mindnyájan mindazok tekintetében biztosítani. (Helyes.)

Tiszta László (Tordamegye köv.) az 1865. dec. 1-jéni értekezleten körülbelül ezeket mondta: Uram! Bocsanatot kérek, ha midőn e teremben elő-

szőr, s éppen ezen ügyhöz szőlok, nem vagyok ment minden elfoglaltságtól, a kiűzött tárgy az, melynek biven szolgálni volt eddig is politikai létem fő-ürekvése, s e bérzes kis hazát nálam jobban senki, s bárki is legfeljebb ugy szeretheti mint én, ki ennek érdekeit magamat áldozni mindég készen vagyok, mert hiszen én neki azért vagyok adóssa, mi nekem emlékében is a legszentebb, az édes anyai tejért.

Bocsanat, ha az előttem szóló szász képviselők nyilatkozatait egybefoglalva azokra, de különösen Maager ur mozaik beszédére, melyben szép, tiszta theoreticus elvek, s sőt következtetések, s alkalmazás, oly condás művészettel váltják egymást, röviden én is csak mozaik formában, egybefüggés nélkül felelek, bár nem remélem, hogy az én feleletem a különböző színezetű elvek oly művészi tarkaságát tüntethesse elő, mint Medgyes követének nyilatkozata.

Az 1848-iki törvényt egy szavával élőnek, másikkal megzakitottak állítja Maager ur az 1863, 1864. szebeni s maga a mostani országgyűlés által is. Nem is akarva itt a logikát megtalálni, csak azt jegyezzük meg, hogy a törvény, mely maga után megváltoztatva nincs, elévülhetlen s annak erejét annak megszűnése, történjék az bár többször, meg nem semmisítheti.

Maager ur az 1791-iki törvények szerint egybealkotott erdélyi országgyűlést állítja egyedül törvényesnek előbb, s majd a jelen gyűlést azért támadja meg, nem hogy törvénytelen, hanem hogy a jogegyenlőség elvének nincs benne elég téve. Én törvényesség szempontjából e 2 gyűlés, az általa óhajtott s a meglevő közt különbséget látni egyen-ge szememmel nem tudok, annyi azonban bizonyos, hogy jogegyenlőség szempontjából előbb áll a jelen gyűlés annál, mely az 1791. törvények merev alkalmazása mellett keletkezett. Ezen ellenvetés tehát semmi.

Szükség levén Maager urnak ezéljai elérhetőséghez arra, hogy ezen gyűlés törvényhozási képességgel bírónak nyilatkoztassék, szónok birtelen azt állítja, hogy e gyűlés törvényes, mert octroiból keletkezett éppen úgy ez is, mint az 1863. szebeni. Midőn egyfelől határozottan tiltakozom az ellen, hogy oly országban, mely alkotmányt az előtt is birt, az octroi valaha jog-alapot képezhessen, másfelől nem tehetem, hogy meg ne jegyezzem, miszerint értem Maager ur taktikáját, s ki ne jelentsem, hogy azt, hogy egy törvénytelen lépésnél az az előtti hasonlón, mint praedens estre hivatkoztak, még hallottam, de azt, mit Maager ur akar beburkoltan elérni, hogy az ezen gyűlésnek törvényessé emelése által, törvényesítse az előtli szebeni törvénytelen gyűlékezeteket, oly eljárás, mely a parlamentarizmus élet históriájában hallatlan, s mint unicum teljes figyelmünket megérdemli.

A szász szónokok valamelyike törvényes erdélyi országgyűlés létezését arra igyekezett kimutatni, hogy az 1848-iki törvényekben arról semmi nincs, hogy Erdélyben országgyűlés ne lehessen. Valóban még nekünk is, kik megszoktuk el lenfeleinktől azt, hogy a törvények értelmét érde-kek szerint elferdítve idézzék, még nekünk is fel-tűnő kell, hogy legyen ezen egészen új bizonyítás mód, melyre nem azt használják fel, mi a törvényben van, hanem azokat idézik, a melyek nincsenek. Azon állításra, hogy az 1863 s 1864. szebeni ugyancsak országgyűlést, már csak az által is törvényesnek ismerte volna el jelen gyűlékezetünk, hogy a jegyzőkönyvek 3 nyelven vitelét annak határozatából itt is folytatja, egyszerűen csak azt felelem, hogy a jegyzőkönyv 3 nyelven vitele itt a világot sem a szebeni határozatok, hanem első előleges tanácskozásunk határozatának kifolyása, melyben igen helyesen megállította ezt az alkotmá-nyos többség, egészen önkényt a testvér-nemzetisé-gek iránti igaz rokonszenvből, ellenőki minden fél-tékenységtől távollétének bizonyítására.

Különös fogalomzavarnak tartom azt, hogy Maager ur az uniót kiviendőnek mondván, hozzá teszi, hogy ez egy concessio csak a szászok részé-ről a magyaroknak. Igen veszedelmesnek tartanám uraim, ha e ferde nézet lábrakapna köztünk, hogy a fenálló törvény elismerése concessio, s hogy ez elismerés s a törvény teljesítésének kívánsága erő-szak lenne.

Megjegyzem röviden, hogy a Leopoldi diplo-ma nem, mint Maager ur mondá, az osztrák vagy római császárral, hanem a magyar királlyal köt-tetett, miben e jelen ügyre s hazánk jövőjére néz-ve nevezetes különbség van.

Félt Maager ur a protestáns autonómiát. E tárgyról egy cath. s egy prot. gyűlés-tag részlete-sen nyilatkozván, én csak azt akarom felemlíteni, hogy a Királybágon túl is protestánsokhoz zárko-zni a szász atyafiaknak legkisebb kétség nélkül le-het, mert nem lehet káros egyesülniük azon protes-tánsokkal, kik nem csak 1848-ban magától a cath. de alkotmányos felelő magyar cultus ministertől sem fogadták el az egyházi s iskolai személyek ál-lam-fizetéseit, félve nehogy ez állam-fizetés igen drágán, autonómiájuk egyrésze árán kelljen meg-venni, s kik oly fényesen ellent birtak állani pár-év előtt, egy már nem magyar s legkevésbé alkot-mányos, de annál buracraticusabb cultus ministe-rium civilizáló, ki boldogult Eotwurtjának, melyen pedig hasonlóan keresztül futott az állam-fizetések mézes madzaga. Az ily protestánsokkal, kik meg-

vetve a koncezt, inkább akartak szegényül mara-dni, mint autonómiájukból csak egy morzsát is en-gedni, bátran egyesülhet a protestáns szász nemzet.

Vége csak pár szót kívánok felelni azon ál-lításra, hogy 1848-ban szelet vetvén vihart kelle-aratunk. Nem vizsgálom azt itt, kivette a szelet, azt azonban teljes önérzettel kimondhatom egyfelől, hogy mi magyarok bizonyosan nem úgy, s másfe-lől, hogy mi e vihartól talpunk alatt a jogfolyto-nosság s alkotmányhozi bűsz törvényes szent föl-dével s fejünk felett az alkotmányos érzteltűl ural-kodó nyilatkozataival eredjen az bárkitől legkevésbé sem rettegnünk azok fejére azonban, kik e vihart felidéztek, soha, ha még oly erősek lennének is, vil-lámot szórni nem szándokunk.

Mikó Mihály: Minthogy a szönyegen levő tárgy iránt még eddig nyilatkozni szerencsés nem voltam, bátor leszek azt most annyival inkább rö-viden tenni, mivel e tárgy annyira ki van merítve, hogy újat mondani valósággal lehetetlen.

Mindenekelőtt szabadságot veszek magamnak néhány szót intézni azon szász követ urakhoz, kik az 1848-ban hozott unio törvény érvényességét két-ség alá hozzák, bátorodom azt kérdeni az illető uraktól: Törvényes országgyűlés volt-e az 1848 ki gyűlés? és a Felsége 5-ik Ferdinánd magyar ko-ronás király, s következőleg Erdély törvényes feje-delme volt-e azon időben? s miután nem kétem, hogy mindkét kérdésre ig-nnel kénytelenek felelni, kérdem tovább vajjon amaz országgyűlés által ho-zott s a Felsége által megerősített törvényhozatalá-hoz hozzájárult-e a nemes szász nemzet? tagadni nem lehet, hogy igen is hozzájárult, itt voltak e te-remben az egész szász nemzet képviselői, s a tör-vényhozatalból résztvettek.

Vagy talán ama követek, midőn az unio tör-vényhozatalból résztvettek, nem a nemes szász nemzet érzelmeit fejezték volna ki? ez sem áll, mert hiszen azon időben minden követnek utasítás ada-tott, s hogy a szász követek nem küldőki érdekei-vel ellenkezőleg, hanem éppen azok szerint csele-kedtek, arról tanuskodott a kezeik között volt uta-sítás, és az, hogy a szász nemzet eljárásukat meg nem cáfoltat.

Vagy azt hiszi valaki, hogy azok az 1848 ki szász követek nem tudták oly jól felfogni a szász nemzet érdekeit, mint a jelenlevő szász követ urak? ez igen merész állítás volna, mert az igaz, hogy a szász nemzet mostani követei 17 év tapasztalatai-val gazdagabbak amazoknál, ám de azok ismét, kik a szász nemzet ősi intézményeit alapították, nem 17 év, hanem 7 század tapasztalataival valának szegé-nyebbek, s tán mégis a jelenlevő szász követ urak egyike oly nyomatékosan hangoztatott szavakban, s oly melegen fejezte ki azokhoz való ragaszkodását. Ha tehát — a mi kétség nincs, — ma is ugyan az a szász nemzet lakik e haza-földén, mely lakott 1848-ban, úgy a mai szász követ urak éppen ma-gának a szász nemzetnek tartoznak a val, hogy az unio törvényt, melynek hozatalába maga a szász nemzet 1848-ban utasítással ellátott követi által be-folyt, elismerjék s annak fenntartására közreműkö-djenek.

Megvallom továbbá csudálkozni tudok azon, hogy a szász követ urak egyike elismervén azt, hogy a jelen országgyűlés alkotásánál fogva alkot-mányosnak nem nevezhető, s így arra, hogy tör-vényhozásba becsátkozzék képesítve nincs, mégis az unio törvény revisióját egy erdélyi és olyan or-szággyűlésen óhajja végrehajtani, melynek alsp-ját szolgáló választó törvényt ez országgyűlés hozná meg, meg nem tudom fogni, hogy azon gyű-lés, mely magában nem alkotmányos, miképpen te-remthetne egy alkotmányos s törvényhozásra képes gyűlést?

Végül néhány szóm van még egyik szász kö-vet ur azon nyilatkozatára, mely szerint igen szé-peknek, helyeseknek nyilvánítja azon ígéreteket, melyeket az országgyűlés a szász nemzet igényei-nek kielégítésére tenni óhaj, de ő nem bizik ab-ban, hogy azokat a magyar országgyűlésen e gytlés tagjai érvényesíteni képesek legyenek.

Én magam is egy oly nemzetből vagyok kép-viselő, melynek magának is külön nemzeti institu-ciói vannak, s melynek e szerint magának is né-mi érvényesítendő igényei vannak, de én teljesen bizom, hogy ezeket a közös hon-gyűlésen a széke-ly követek érvényesíteni igen is tudják és fogják is, én csudálkozom, hogy az érdemes követ ur nem-zetiségi igényeinek érvényesítésére nézve a magyar országgyűlésben nem bizik, de minekutánna tudva van, hogy az országgyűlés határozatai csak akkor válnak érvényesekké, ha azok a Felsége által me-g-erősítettek, még inkább csudálkozom azon, hogy amaz igények érvényesítésére nézve megnyugtást nem tanál az a Felsége igazságszeretete iránti bi-zalomban, mert én megvallom, meg nem foghatom azt, miként lehet a fejedelem iránti megnyugtató bi-zalmat éppen azon keblekben fel nem tanáloi, me-lyeknek nagy része a fejedelmi kegyelem annyi di-szes jeleivel van felékesítve?

De ha végre sem az országgyűlés, sem a Fel-sége iránti bizalom nem nyugtathat meg valakit, úgy hiszem van a bizalomnak egy biztos alapja, melyet megtagadni nem lehet, nem szabad, s ez a törvény, melyet országgyűlés úgy mint, fejedelem megtartani köteles, én minden nemzetiségek jogos és törvényes igényeinek érvényesítésére nézve meg-nyugtást tanálok, s a szász képviselő urak is kell,

hogy tanuljanak a pozsonyi 7-ik törvényezik ezen szavaiban: „Erdélynek mindazon külön törvényei, melyek a mellett, hogy az egyesülést nem akadá-lyozzák, a közös szabadsággal nem ellenkeznek, maguk erejében hagyatnak.

Ezeket előre bocsátva a szönyegen levő s tárg-ya nézve pártolom Kolozs megye indítványát, s a Felségét megkérendőnek vélem, hogy erdélyi kép-viselőt a pesti országgyűlésre minél előbb megbívní méltóztatassék, a hol nem csak a szász, de minden e hazát lakó nemzetiségeknek jogos és méltányos igényeit kielégíttetni óhajtom.

Dózsa Elek (M.Vásárhelyi köv.) hatástel-jes szónoklatát csak töredékben adhatjuk, körül-belől így beszélt: „Urunk a Felsége szakitván az elévülés rendszerével a jogfolytonosság elvét állítá vissza trónja támaszául, és így minden alattvaló s kiválólag a kormány hivatalnokainak kötelessége lesz vala a kormány mostani törekvéseinek pártolá-sa által ezen vizsgálat s megnyugtató királyi bi-ztosítás folytatni bizodalmt erősíteni.

Két nagy hatalom nyilvános titokká vált tö-rekvése levén Austria gyöngeségét kizsákmányolni, kancsal szemekkel nézi az ezen gyöngeséget oko-zott magyar kérdés függőben létét.

Ez okon kellett urunk királyunk kormányá-nak zászlójára tűzni a magyar kérdés, mint a mo-narchia belrendezését s kültekinetét főltelező legfontosabb kérdés megoldását, s azt a legsürge-tőbb teendő közé is sorolni.

Ezen két ok eredménye az, hogy éppen, ki elejétől fogva az ellenzék sorai közt vívtam, és rokkantam is meg, most elgyengült vénaságemben részesülök azon ritka szerencsében, hogy a ko-mány pártja mellett foglaltam el álláspontot, mert a kormány feladata s hivatása levén a törvény végrehajtása, s az abban gyökerező jogok érvénye-sítése, nagy szerencséje az egy honpolgárnak, ha a kormány ily nemes feladatának megoldására köz-re munkálódik szentelheti szellemi erejét, nem fojt-batom el ennél fogva magamban azon kis kelle-metlenséget, hogy ezen örömmel elvállalt tisztem teljesítésében nem látom magamat a kormány hi-vatalnokai által elegendőleg támogatva, és már az előttem beszélők nyilatkozatára tőrőleg megjegye-zhetem Rannicher Szebenváros követe, s főkörmány-széki tanácsos ur beszédére, hogy óhajtottam vol-na, ha urunk királyunk által a jogfolytonosságra nézve nyújtott vizsgálatának s megnyugtásának, s a kormány ily irányú szándékai megoldása iránti őszinte akarat jeleivel találkozni szerencsém lehe-tett volna, ha tüzetesebb czáfolatával találkozom beszédében a jog folytonosság alapján tett azon vé-leleményemnek, hogy a szönyegen levő 1. sz. cikk-ly revisiójának, mely ezen t. cikk módosítását vagy változtatását eredményezné, helye nem lehet, hanem arról csakis a pe-ti közös gyűlésbe lehet szó, mely kérdésen a t. követ ur csak is átsikul-ván, midőn ezen törvényt most itt változtatható, s módosítható tárgyalás alá vehetőnek nyilvánítja, ab-ban nem láthatok egyebet, mint a nyújtott királyi bizalom eredményének gyöngítését, és a magas kormányra nézve el annyira sürgős magyar kérdés megoldásának késleltetését, a mi a jelen körülmé-nyek közt akadályozólag hat.

Medgyesszék érdemes követe által felemlített barátságos viszonyt, mely zivataros időkben gyö-kerezett s kényes körülmények között vizsgálatolag is gyümölcsözőt, magamra nézve nagy becsűnek nyilvánítom ugyan, nem tehetem azonban, hogy meg ne jegyezzem állításaira, mikép meglepőleg kellemetlenül hatott reám azon állításai közti ellen-mondás, miszerint egyszer illetékesnek, mások il-letéketlennek nevezé e gyűlést a kiűzött tárgyra nézve, egyszersmind osztja Szebenváros követének azon indítványát, hogy itt a szönyegen levő 1. sz. t. cikknek revisioja annak módosításával s változ-tatásával is megtörténhetik, mindamellett is, hogy ezen gyűlés összehívását octroyonak nevezi; még meglepőbbnek találom azon állítást, hogy az uralko-dó folség által kimondott s általam is védett jog-folytonosságot az 1863-dik évi szebeni, s e jelen gyűlés megszaksztotta, mert midőn urunk kirá-lyunk a Felsége kegyelmét s kíméletességét, min-ket újabb hálára kötelezőleg, főleg az által is ta-nusította, hogy legfelsőbb leiratában az 1861-dik február 26 ki patenst meg csak megemlítését is kikértülte, valóban várhattuk, hogy a jelen gyűlé-sen a szebeni gyűlésre hivatkozástól megkímélés-sünk; mivel azonban ez fájdalom már megtörtént, az óhajtott kibékülés érdekében, ezen gyűlésre az elkeseredés megelőzhetése végett csak annyit kívá-nok megjegyezni, hogy azon erdélyi tanácsosok, kik urunk királyunknak ezen gyűlés tudva levő modoni megtartását tanácsolták nem vették elég-gé figyelembe az appr. const. III dik pontja 2-dik cikk azon rendeletét, miszerint a törvény ellenes dolgokat tanácsló tanácsosok felségéért követnek el, azok pedig, a kik alaptörvényeinket megse-mmisítő törvényhozásba résztvettek nem figyelmezték eléggé az 1744-diki 6 dik t. cikkbe foglalt uniois juramentum ezen szavaira: neque palam, neque occulte machinationibus vel consiliis statum for-mamque reipublicae huius intervertere, immutare commissurus.

Ezután hivatkozva szóló a világtörténelemre, mint világtörvényre; a történelmünkben emlékeztet latin mondatot idézi: „disceite mortales non temerare fidem.“ (Mély csend.) Megjegyzik továbbá szóló,

hogy a fennemlített követek által az unio felett a magyar szent koronával kötendő államszerződés iránt felhozott eszme képtelenség, a mennyiben Erdély, mint a szent koronának része, és Magyarhon között oly államszerződés nem köthető, mint a melynek csak is külön államok, vagy legfőlegb uralkodó s nép között lehet helye; szentesített törvény kötvén össze a magyar királyság két részét, oly államszerződésnek, mely Medgyes követe vélekedése szerint megmáshatatlannak is nyilváníthatnák, se helye, se szüksége. A t. követ által simbolice emlegetett váltókiallítására nézve megjegyzem, hogy én a váltó-törvényekben járattan lévén, s a pénzülérek közt forgó váltó irányában elannyira ellen szenvvel viseltetvén, hogy váltót soha sem adtam ki s nem is adok, nem fogadtam el s nem is fogadok, e tudományból kevés ragadott rácm, mindamellett merem állítani, hogy a t. képviselő ur nem volna hajlandó váltót elfogadni oly egyéntől, ki annak kiállítására nincs jogosítva, és ha már a t. követ ur voltaképp kívánná kiállítani az unio megalapító egyezményt a magyar haza két része közt, midőn Erdélynek külön gyűlésen ily kiállításra többé joga nincs, minő hasznát vehetné a t. követ ur egy ily, már létesülésekor semmi biztosítéknak, nem biztosabb volna-e reá nézve is, hogy a hiteles váltót az arra egyedül jogosított pesti közös gyűlés állítsa ki?

Végre megjegyzji, a szóló, hogy nincs miért féltse Medgyesszék követe a protestáns egyház javait egy netalán katolikus cultusministertől, midőn mind urunk királyunk, mind az 1848-iki kérdésben forgó törvények birtosították az egyházakat jogaik s azok egyenlőségére nézve, melyet ezen törvényekben kimondott felelősség mellett egy magyar minister se bátoríthat megsejtetni. (Helyes.) A t. követnek azon állítására pedig, mintha a törvény felolvasása után annak jóváhagyásával gyakorlandó revisioiban ellenmondás jelenék, hogy a törvény felolvasása s változtatás nélküli hü elismerése különbözvén a törvény felolvasása s egyszerűs mind annak változtatásától is; semmi ollenmondás nincs abban, hogy a törvény változtatására illetéktelen erdélyi gyűlés, illetékesnek érezvén magát egy hozott és szentesített törvény iránt köteles tiszteletének kinyilatkoztatására s teljesítésbe vételének kérésére. (Helyes.) Szász-Régen város követe azon állítására, hogy a mandatum elfogadása és a gyűlésből adrezenek írása már elismerve volna a gyűlés törvényhozás és változtatási képessége, szóló válaszája: hogy egy bizalmi gyűlésben is el lehet fogadni a meghívást, s onnan felírást terjeszthetni a királyi Felsőházhoz a nélkül, hogy azáltal törvény hozói állást foglalna el a gyűlés, különös figyelmet érdemlőnek nyilvánítván egyszerűs mind azt, hogy midőn a királyi Felsőház a kitűzött revisio következtében csak is a tanácskozás eredményéről tudósítást, nem pedig törvényjavaslat küldését rendelte meg, azzal is értetileg kijelölte, hogy ezen gyűlés nem a kérdéssel törvény módosítására, hanem az arra vonatkozó vélemény nyilvánítására hívta fel. (Helyes.)

Legvégül szónok kifejezi, hogy Brassóvidék érdemes követének hazafias indulatból s a pozitív-törvény iránti tiszteletből folyó nézeteit és kívánatait osztja.

Rannicher némi izgatottsággal azon észrevételt teszi, hogy helyén nem mint kormányzati tanácsos, hanem mint nép képviselő áll, hol szabad véleményének kimondásában semminemű zaklatás meg nem zavarja. Kifejezi végre az uralkodó ház iránti hűségét, melylyel képviselői elhivatását kiegyeztetni tudta mindig stb.

A nézetek e szerint három, sőt négy részre is megoszolván az értekezlet feloszlott a nélkül, hogy a véleményeket egy közös megállapodásban egyeztetni lehetett volna.

III. Országgyűlés dec. 2-kán

Elnök: Tek. K. K. és R. R.! azt gondolom, hogy első teendőnk a mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása. Felkérem tehát az ítlőmester ő méltóságát szíveskedjék azt felolvasatni.

(Felolvasatik magyarul, németül és románul a II-dik országgyűlés jegyzőkönyve.)

Elnök: Kíván valaki a jegyzőkönyvre nézve észrevételt tenni?

(Senki sem jelentkezik, s a jegyzőkönyv hitelesített.)

Most már felkérem az igazoló-bizottság elnökét méltóztatásuk jelentését a tek. k. k. és r. r. elé terjeszteni.

Gr. Kálnoki Dénes: (kir. hiv.) B. Józsi-ka Lajos az igazoló bizottság rendes elnöke, annak közelebbi ülésén nem jelenhetvén meg, én, mint helyettes elnök, bátor vagyok jeleníteni, miként az igazolóbizottság a követi igazolóleveleket átvizsgálván, azok iránti véleményét br. Kemény Gábor, mint a bizottság előadója fogja a Tekint. K. K. és R. R. elé terjeszteni.

Kemény Gábor: Nőtősság elnök ur! T. gyűlés! A követigazoló-bizottság néhány első jelentése óta megvizsgált követválasztás felől bátorodik hivatalos jelentését következőkben tenni meg:

Küküllő megye felső, valamint Medgyesszék Berethalom kerülete, és Szászvárosszék egyik követe, egy Segesvárvárosának is egyik eddig a be nem nyújtott megbízó levél hiányában meg nem vizsgált választásai maga rendén levőknek találhatók, igazoltaknak tekinteni véleményeztetnek

Zavar van Medgyesszék egyik kerülete választásában. Abban folyó bő 16-kán hirdetett választásnál követül választatott ítlőszéki titkoknak Graeser Frigyes. Graesernek azonban a megyesi tanács a megbízó levelet ki nem adta, mivel állítása szerint, sem személyes tulajdonai, sem adójánál fogva se választó, tehát nem is választható. Új választás lön hirdetve Nov. 14-kére. Ekkor azonban szó-többséggel praesid. secret. Josephi Eduard választatott követnek, helyettesnek pedig Teuch Frigyes. Előbbseninek azonban a tanács hasonlólag nem adta ki követi megbízó levelét, mivel hasonlag sem személyi jogánál fogva, sem mint adó fizető nem választ, és tehát nem is választható. Jekeli pedig a követséget elfogadni állhatatosan vonakodik. Harmadik választás lön tehát rendelve nov. 18-kán. A szavazatszedő bizottság minden figyelmeztetése dacára azonban a választók ekkor egyhangulag megmaradtak Josephi mellett kérvén a szavazatszedő bizottság által a tanácsot: eszközölné ki, hogy Josephit követnek fogadják el az országgyűlésen, annyival is inkább, mivel Josephi a követi állomás elfoglalására hajlandó. A fenebbiekét megfontolva az igazolóbizottság vélekedése: a kir. főkörmányszéket felszólítani a felől intézkedni, hogy Medgyesszék említett kerületében érvényes választás eszközöltessék.

Hátszegváros választásai a maga rendén találhattak. Mintán azonban dr. Ratiu egyszerűs mind Szerdahely részéről is megválasztatott követnek. Ratiu ur felszólítandónak véleményeztetik nyilatkozni, honnan kíván követ maradni. A netalán tíresen maradt követi állomást illetleg pedig új választás rendelendő.

Vajda-Hunyad egyik kerülete Petkó utólagosan adta be megbízó levelét, mely, valamint követársasá mindkettőjük nevére szült. Petkó megválasztását illetleg azonban az igazoló bizottság, mivel a követi megbízó levél, melyet vajda-hunyadi benyújtott másik kerülete mindkét követ nevére szült, nézetét bátor volt első jelentésében előterjeszteni, és ezuttal feleslegesnek tartotta azt újra vizsgálat alá venni.

Elnök: Kíván-e valaki a felolvasott jelentésre észrevételt tenni? (Elfogadják!)

Elnök: A T. KK. és RR. tehát az igazoló bizottság jelentését elfogadják. Jelentem a T. KK. és RR.-nek, hogy Fogaras vidéke másik választó kerületében történt választás ellen utólag óvás adatott be hozzám, a melyet, mintán a tárgy a n. m. kir. fő kor. székhöz utasított, tehát szükség felletti lenne az igazoló bizottsághoz átadni, hanem egyenesen a n. m. kir. f. körmányszéknek kellene át adni további intézkedés végett.

Zeyk K. Azt hiszem, hogy a beadott órást mégis az igazoló bizottsághoz kellene utasítani, mint-hogy a két különböző kerületet nem lehet összezavarni. (Helyeslés)

Elnök: Az igazoló bizottsághoz fog tehát utasítani. Az utolsó ülésben a mai ülés napi rendjére a k. királyi leirat feletti tanácskozást tűztem ki. Az előleges tanácskozás, mint tudomra adatott, minden részről bevezetvén, nincs egyéb hátra, mint hogy a Tek. KK. és RR. most ezen kegyelmes kir. leiratot tanácskozás alá vegyék, és eziránti véleményeiket nyilvánítsák. A tárgy fontossága a hely méltósága méltán megkívánják, hogy a Tek. KK. és RR. tanácskozásait higgadt megfontolással és illő mérséklettel folytassák, a mit is ezennel kérem bátor vagyok.

Legelsőbbin is azon törvényezik fog felolvasatni, mely tanácskozásunk tárgyat képezi. (A t. cz. felolvasatik)

Ezen törvényezik felolvasatván, ezennel megvitom a tanácskozást. Többen jegyeztették fel magukat a szólásra, a kiket én rendre arra fel fogok szólítani. A kik még magukat felírni kívánják, szíveskedjenek nálam jelentkezni. Először is Zeyk Károly uron van a szó.

Zeyk Károly: Ezelőtt 17 évvel voltunk egybegyűlve e teremben, itt zárta be az akkori kormánybiztos b. Puchner Antal Erdélynek utolsó országgyűlését, itt nyilatkozta kinstárnak és kormányzék elnöke gróf Mikó Imre ő nagyméltósága elnöki székéből Erdély törvényhozási működését befejezték, és itt bucsuzott el excellenciá, mostani elnökünk Erdély legutoljára összegyűlt KK. és RR. től. És valóban nagyszerűen végezte be amaz 1848 diki országgyűlés az erdélyi országgyűlések sorozatát, nem akarva mint méltatlan testvér csatlakni három századok óta elvált testvérehez, ki kívánta pótolni a századok mulasztását. A nemeség az ő s korban az által emelkedett ki a népből, hogy legtöbb áldozatot tett a haza oltárára. Midőn veszély fenyegette a hazát, és a véres kardok felkelés jelétől szédhordattak a hazában, a főpap és zászlós ur banderiumával, a birtokos nemes családja és szolgálói kíséretében, az egyházhelyi nemes saját lován, saját fegyvereivel és öltözetében seregeket össze a haza oltárára, s éppen azért, mivel a legnagyobb terhet vállalkozni nehezedett, voltak mente ek kisebb terhektől. Később változott a hadfolytatási rendszer, s annak következtében a felkelési rendszer csaknem fölöslegessé vált, s így vált, ki az előbb legtöbb terheket hordott, tehermentessé. Átlátván az 1848-diki országgyűlés azt, hogy az osztó igazsággal ellenkező valamely osztály tehermentessége, meghatározta, hogy e hazának minden polgára a közterhekben egyenlő és aránylagosan

résztvegyen. Hogy a szabad föld mindenkit szor-sabbban kapcsolhasson a hazához, s lehelljanak azon sorompók, melyek földesur és urbéres között az egyetértés nagy gátlására léteztek. Kimondotta az urbéri szolgálomak, dézmák, pénzfizetések közalaponi kisajátítását. Az alkotmányos és politikai jog gyakorlását kiterjesztette a hazának minden polgárára. Kimondotta a bevett vallások jogegyenlőségét, ide sorozván a keleti vallás felekezeteit is, mely lelki nyugalmat szerzett több százezer a hazában lakó polgárnak. Végre teljesült e hazának több százados, buzgó óhajta: a két baza egyesülése és a mi mint országgyűlés által hozatott, és ő Felsőge által megerősített törvény hirdtetett ki e terem-ben, át lépett az életbe is. Az erdélyi törvényhatóságok követi, és az erdélyi királyi hivatalosok felmentek a pesti országgyűlésre, és a magyar ministerium átvette Erdélynek kormányzatát. Minden hazafi keble hőbben dobogott, egy szebb, egy jobb jövő reményében, de csakhamar szomorú napok következtek be. Nem kívánom fejtegetni azon esapások okait, melyek e hazát akkor érték. A történelem feladata lesz napfényre hozni azon titkos rugókat, melyek akkor elrejtve működtek. Nem kívánok hosszasan mulatni ama szerencsétlen állapotrál se, mely egy magával tisztában nem levő, szüntelen habozó kormány intézkedései természetes következtése — miként következett egy új provisórium a másik után — miként özlönlötték el e hazát többnyire oly hivatalnokokkal, kik vagy mint idegenek e haza sajátosságait, viszonyait nem ismerték, vagy olyakkal, kik mesterséggel és más keresetmódok után járva, gondolatukban sem volt soha, hogy egy szerencsétlen haza kormányzása s igazság szolgáltatása fogva valaha kezeikre jutni. Miként vonult keresztül fejünk felett hét különböző rendszer e rövid idő alatt, mindegyik szomorú nyomokat hagyván maga után, nevelvén a zavart még az által, hogy Erdélynek felszólása a mellett, hogy e rövid időszak alatt három különböző, nagyszerű változáson ment keresztül, a kormányzat különböző ágai szerint különböző volt: más felosztás szerint igazgatták a politikai tisztviselők, mint a mely szerint az igazság kiszolgáltatott, más felosztás szerint szedték fel az adót, más szerint lépett életbe az adó-provisorium, és ismét más szerint a kárpótlást eszközölő bizottságok. Csak rövid szóval kívánom megemlíteni azt is, miként azon kormány végre megpróbálta alkotmányos formák szerént tenni semmivé alkotmányunkat, és az eszköz erre a mindenre kész kancellár, gróf Nádasdi Ferencz volt, a ki is oetroyált választási alapon hiva országgyűlést egybe Szebenbe, mely mindamellett, bgy esonka volt, mert a magyar és székely képviselők és királyi hivatalosok ott nem jelentek meg, feljogosítva hitte magát arra, hogy hazánkknak legsarkalatosabb törvényezikeit, azon szerződést, mely a Habsburgház és Erdélyország közt kötöttet, a Leopoldi diplomát megsemmisítse, és képviselőket küldvén a birodalmi tanácsba, azon köteleket is szét kívánta szaggatni, mely a magyar korona tartományai közt létezik, közvetlen tartományává kívánván a centralizált Austriának felavatni szerencsétlen hazánkat. Belátta urunk királyunk ezen rendszer roz következtéseit, s már 1860-ban kísérletet tett a kiegyenlítésre; de akkori ministerei csak felső parancsnak hódolva, nem pedig meggyőződésből léptek e térre, mindig hátterben lobogtatták a jogeljárás lobogóját, s csakhamar az octoberi diploma után következett az azt neutralizáló februári patens s az 1861-diki magyarországi országgyűlés, mely hasonlóképpen esonka és törvények hozatalára alkalmatlan volt, mintán Erdély oda meg nem hivatott, minden eredmény nélkül oszlott szét, s azon államférfiak, kik Magyarország és Erdély kormányzatát egy szebb jövő reményében átvették, lemondottak hivatalaikról és az ezutáni kormányzás csak folytatása volt az itt megszakadt előbbi rendszernek. Végre ő Felsőge a legközelebbi időkben követe dicső elődei példait, kik valahányszor ministereik bonyodalmakba hozták a birodalmat, maguk állottak a dolgok élére s eszközölték a törvényes utra való visszatérést; látva, hogy akkori ministereivel a birodalom consolidatiojára nézve semmire sem mehet, másokkal eserélte fel azokat, olyanokkal, kik a jogeljárás helyett a jogfolytonosság elvét tűzték ki lobogóikra, olyanokkal, kik Magyarország integritását elismerték, és az összes Magyarországgal kívánták a birodalom érdekeit összeegyeztetni. Ennek következtében gyűltekeztünk uraim mi most ide, részint ő Felsőge meghívása, részint küldöink bizalma folytán s terjesztett elénk az 1848 diki unióról szóló I-ső törvényezik. Sok vitaközlás tárgy volt e törvényezik keletkezése óta; megtámadták azzal, hogy ez csak a pillanat felhevülésének szüleménye volt, s noha látható vala, hogy igen könnyű és igen egyszerű az ellenkezőnek bebizonyítása, tagadták, hogy szentesítve és kellőleg hibírdetve lett volna. Ez állítások valótlanságát megegyeztetők a hírlapok, a folyóiratok, s a dolgot a legvilágosabb színbe állította a kir. főkörmányszék felterjesztése, s a kiket meg nem győztek azon szónoklatok, melyek a 61-diki pesti országgyűlésen tartattak, különösen azon láng szónok, ki az észtan minden hatalmával bizonyította annak ugy törvényességét, mint üdvös voltát, még pedig mind az összes hazára, mind annak minden nemzetére és egyes polgárára nézve, azokkal szemben hiába állók gyenge erőmmel sorompóba. Mindazon-

által, miután engem ért a szerencse legelőször szólhatni e tárgyban, nem tehetem, hogy e tárgyról néhány szót ne szóljak. Nem a pillanat felhevülésében hozott e törvény, hanem egy magát újból, meg újból jelentkező közhajátsáknak kifolyása az: már csakhamar a mohácsi vész után mutatkozott oly jelenségek, melyek Erdély Magyarországgal egyesítésének óhajátást bizonyítják. Ilyen már 1586-ban a szathmári béke, ilyen 1542-ben a gyalui szerződés, és ha a török közbe nem ékeli magát, a két hazának egyesülése bizonyosan sokkal hamarabb fogott volna megtörténni, mint ezen akadály nélkül; mert az kényszerítette Erdélyt, hogy külön állásban, hosszú időközön át, maradjon. Később 1790-ben az erdélyi törvényhatóságok képviselőket küldtettek fel a Budán megkezdett és Pozsonban bevezgett magyarországi országgyűlésre, melyben szorgalmazták Erdélynek Magyarországgal szorosabb egyesítését, szorgalmazták azt akkor a szokás is, követték b. Bruckenthal Mihály által. 1791-ben az országgyűlés egy küldöttség által kidolgoztatta az unio feltételeit, 1843-ban köteleseggé vette a rendszeres bizottságoknak, hogy legelőbb is a két haza egyesítéséről szóló törvényezikeket dolgozzák ki; 1847-ben pedig kijelentették egy felterjesztésben az erdélyi KK ok és RR-ek, hogy ők a Magyarországgal való egyesülést kívánják és óhajtják. Ugy gondolom, ezek szerint eléggé be van bizonyítva, hogy nem a pillanat felhevülésében történt a két baza egyesítése, hanem századokon keresztül óhajátásnak volt az eredménye. Hasolót lehet mondani Magyarországról is. Magyarországról már 1790-ben a midőn II. Lipótnak inaugurale diplomájáról volt szó, abba belététetni kívánta, hogy ő Felsőge Erdélyt egyesíteni fogja Magyarországgal. 1848-ban Magyarország meghozta a 7-dik törvényezikket és ezzel módot nyújtott nekünk az unióra. Mintán ezek szerint gondolom tisztában áll, hogy hosszas megfontolás eredménye az unio, lássuk keresztülment-e az 1818-beli I-ső törvényezik mind azon stadiumokon, melyeken minden törvénynek keresztül kell menni arra nézve, hogy jogérvényes és kötelező erővel bírjon legyen. (Halljuk!) Az e tárgyban leérkezett királyi előterjesztés tanácskozás alá vétetvén, az országgyűlés 1848 május 30-dikán articulusha szedte az unio kérdését, mely is felterjesztetvén Magyarországnak koronás királya és Erdélynek törvényes fejedelme V. Ferdinánd által június 11-kén megerősítettet. Onnan leküldvén ugyancsak június hó 19-kén a RR-ek újra tanácskozás alá vették és szentesítés végett ő Felsőgehez felküldték, a midőn is az ugyazon koronás király és törvényes fejedelm által Insbruckban 1848 július 11-kén szentesítettet, a RR-ek által pedig e szentesített törvényezik 1843-ban július 18-kán elfogadtatott és ezen teremben kibírdetett; azt gondolom ennél correctebb eljárás nem lehet és mind azon criteriumokkal bír ezen törvény, melyek szükségessé arra nézve, hogy kötelező erővel bírjon; és miután ez így van és Erdély az 1848-diki pozsoni 7-dik és kolozsvári I-ső törvényezik értelmében Magyarországgal egyesített, és Magyarország és Erdély törvényhozó testülete egy Pesten tartandó közös országgyűlésben pontosított össze, sem Magyarország külön, sem Erdélynek külön oly országgyűlése nem lehet, mely törvényhozásra képes lenne, mely határozatokat hozhatna. (Élénk helyeslés.) Ennélfogva mi, kik itt összegyűltünk, ha törvényes módon és alakban lennénk is összehíva, ezen unio törvény változtatásába semmiesetre sem bocsátkozhatunk. Erre nézve egyedül a pesti közös országgyűlés lehetvén illetékes. (Halljuk!) Miután ezek szerint véleményemet kimondottam, bátor vagyok az e tárgybani indítványomat felolvasni:

Alázatos feliratunkban fejeztük ki forró hálánkat az iránt, hogy Felsőge urunk királyunk a magyar korona tartományában az alkotmányos élet visszaállítását utabindítani egyekkedett. Fejtsük fel, miként mi az 1848-iki pozsoni VII diki és kolozsvári I-ső törvényezikelyeket teljes jogerővel bírónak tartjuk, s hogy ennek következtében mi azok értelmében jelen külön gyűléseinkben semmi törvény változtatásba nem elegendvélünk, arra egyedül a pesti közös országgyűlés levén illetékes, de jelentsük ki azt is, hogy ha a törvény változtatás hatáskörünket nem is múná feljűl, mi az említett törvényezikkeken változtatni semmitse kívánunk, mintán egyfelől a két baza egygyé alakulásának végrehajtását ugy a hazára, mint az e hazában lakó nemzetekre és egyesekre nézve üdvösnek és me'lozhetetlenül szükségesnek tartjuk, s másfelől a pozsoni VII. t. ezikk 5. §-a s a kolozsvári I. törvényezik 2-dik §-a elég kezeséget nyújtanak arra nézve, hogy Erdély s egyes részei és nemzetiségei érdekei az egygyéalakulás részletezésénél illően tekintetbe fognak vétetni, Felsőge uralkodónk minden népei boldogítására törekvő atyai szíve s a közös országgyűlés elismert szabadságvége és igazság szerete pedig elég biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy az e hazában lakó minden nemzetiségek jogos igényei a méltányosság és jogegyenlőség alapján fognak kielégítetni, ugy, hogy minden honpolgárnak egyenlő joga legyen a haza minden javadalmába való részesedésre, s egyenlő kötelezettsége terhei hordozására, születés, nemzetségi vagy vallás senkinek se adva előjogot más felett.

Melyeknél fogva kérjük fel urunk királyunk ő Felsőge, méltóztat az 1848-iki pozsoni VII-dik

és kolozsvári I-ső törvényezik nyomán és értelmében, az erdélyi törvényhatóságokat és királyi hivatalosokat a Pestre folyó év december 10-kére összehívott országgyűlésre mielőbb meghívni, hogy a közös országgyűlés összehívott vállalk munkálhasson, a szőnyegen levő roppant fontosságu ki-egyenlítés kérdésében, s mint erre egyedül illetékes a különböző nemzetek helynyugvásává és kétségeik elenyészésével eszközölje az annyiszor felhozott 1848-diki törvényezikkek értelmében, ugy a ma-gyar szent korona, mint az összes birodalom érde-kében Erdélynek Magyarországgal egygyé alaku-lása alkalmával függőben maradt részletek elin-tézését.

B Saguna: A jelenlegi országgyűlést nem tartja képesnek arra, hogy a szükséges egyetértést létrehozassa. E gyűlés az 1791-diki törvények ér-telmében van összehívva, következésképp itt csak há-rom nemzet van, s a románok csak mint egyének hivattak meg, s így ezen gyűlésen nem is tanács-kozhatnak a királyi leiratban revisio alá adott 1848-diki I-ső törvényezikkről. E gyűlésen a szóló sze-riut két vélemény van, az egyik 1848-at tartja jog-folytonosságnak, a másik rész, melyhez a szóló is tartozik, az 1863-iki törvényeket, ezért tebtát nem akarja a gyűlés figyelmét tovább is fűrésztani, ha-nem felterjesztést kíván tenni ő Felségéhez, mely-ben kérjék, hogy az 1863-iki országgyűlésen ho-zott választási törvényt szentesítse, s annak nyo-mán kegyeskedjék egy törvényes országgyűlést öss-zehívni, mely gyűlés aztán az unio törvényt re-vidálja.

Hosszu József: Nagyméltóságú elnök ur! igen tisztelt gyűlés! Mint román, román nyelven kellene a szőnyegen levő tárgyhöz szólani, de azt akarván, hogy mindenki megértse, azért magyar nyelven szölok.

Uraim! minden nemzetnek, minden idő-zábnak meg vannak az ő kedvező eszméi, a melyekért a honatya az országgyűléseken szellemi erejüket, a hon rédői a csatatéren vérüket és életüket, a pol-gárok pediglen a magány életben vagyonukat ál-dozzák fel. Ilyen kedvező eszméje volt három század előtt Európának a vallási szabadság deaja, 30 évig folyt a harc azért, hogy a protestáns, a katolikus a catholicus templomban dicserhesse istenét — és csak akkor lett vége a háborúnak, ha törvény határozta, hogy mindenki követheti lelkiismeretét, és mindenki a maga tem-plomban dicserheti istenét; a francia nemzet, mely századok óta Európában a vezérzerpet vi-szi, a császárság eszméjét küzd, hány száz ezer francia nem esett áldozatul császára nagyravágá-sának; a francia nemzet mégis boldog, a midőn azt kiáltja: „Éljen a császár!”, s ha Európának eszibe jutna a francia császár! címet megtámad-ni, egész Európával sikra kelne a francia nemzet. A magyar nemzetnek is van egy eszményképe, ez az ezredéves alkotmány, ez a két oldalú szerződésekre alapult törvények megvédése; hány nemes lelkű honfi nem esett a haza alkotmánya és tör-vényekért áldozatul, hány ifjú szív nem hamvadt el a számküztetés hideg karjai között, de azért a jelenlegi magyarok az alkotmányt és törvényeket épp oly bévvel, épp oly lelkesedéssel védik, mint azok, kik ezen törvényeket hozták, mint azok, kik az alkotmányt rég elvették. A román nemzet-nek is, melynek én iglyentelen fia vagyok, megvolt és van az ő bálványa, és ez a nemzeti idea. Nem tudom megmondani, de ez nem is tartozik a do-loghoz, hogy valyon azért ragaszkodnak-e a ro-mánok a nemzeti ideához, mert mint a római dicső nemzet utódai büszkén tekintenek vissza azon időkre, a midőn Róma a fél világnak paancolt, vagy pedig azért, mert látták, hogy milyen jól van dol-guk a nemzeteknek elismert szomszéd népeknek — a románok is ezen jogokba részesülni ohaj ottak — annyi igaz, hogy a politikai jogok nélkülözését ugyan fájalták, ha kétkedik ebben valaki, méltasson csak egy néhány percznyi figyelemre egy román népdalt, egy román zenét, és saját szívvvel azt fogja mondani: ezen nép szenved, ezen népek fáj valami; ha pediglen valaki ezen fájdalomnak nevet akar adni, kérem elolvasni a románok által az erdélyi országgyűlésekhez 1744-, 1791- és 1848-ban beadott kérelmeket, s meg fog arról győződni, hogy nékie ezen fájdalmat a nemzeti jogok nem gyakorlata okozta és okozza; mert ugyan kérem, mit kértek a románok az 1744-, 1791- és 1848-ki országgyűlésektől? nemde azt, hogy az erdélyi ál-lami jog fogalma szerint ismertessenek el 4 dik nemzetnek. A románok mindig nyertek holmi ked-vezményeket kéréseikre, csak hogy nem azt, a mit kértek; mert az 1744 ki országgyűlés bebizkelyezte a g. e. vallást és kimondotta, hogy az uni-tus nemzet egyenjogu a más bevett vallásu neme-sekkel. Az 1791-ki országgyűlés a g. n. e. vallás szabad gyakorlatát engedte meg; az 1848-ki I. tör-vényezikkek pedig kimondottak az egyéni szabad-ság, ez nagy vívmány volt, mert az egyéni szabad-ságon alapszik a világnak legszabadabb alkotmá-nya; mert az egyéni szabadságtól, az egyenjogu-ságtól a nemzeti jogegyenlőség, a nemzeti sza-badság csak egy lépés van, erre csak szellemi műveltség és anyagi tehetség kívántatik, és akkor nincsen törvényhozás, mely a nemzeti jogot meg-tagadná. A románok 1848-ban az egyéni szabad-sággal, az egyenjogúsággal nem voltak megeléged-ve, nekünk nemzeti jog kellett; meglehet, hogy ha

az 1848-ki és 1849-ki szomorú eseményekre a Bach-rendszer nem következett volna be, meglehet, hogy ha a jogfolytonosság félre nem dobátik, mi ma a nemzeti jogok törvényes gyakorlatában len-nénk. A 12 évi Bach-féle absolutizmus bezárván az országgyűléseket, a románok elől elzárta a kérel-mezési utat; csudálkozni lehet-e tehát, hogy 1860-ban a hogy szabadabban lehetett mozogni, a ro-mánok ajból a nemzeti jogokat szorgalmazták? én egy szikrát sem csudálkozom. 1860-tól 1865-ig a románok holmi nemzeti jogokra (nem mondom, ki-elégítőkr) tettek szert, csak hogy az ezen gyűlés-hez leküldött királyi leirat a románokról mint sze-mélyekről, mint néposztályokról teszen említést; mert a mondott királyi leirat a jogfolytonosságot veszi kiindulási alapul, — megvalloim nagy leezke azon minisztereknek, kik a jog-eljárás tanát hir-dették; megvalloim, hatalmas elégtétel azoknak, kik a jogfolytonosságot védtek, de határozottan kimon-dom uraim, miszerint ezen elégtétel csak akkor lesz hazánkra nézve boldogító, ha mi tünepélyesen kimondjuk, miszerint kések vagyunk a jogfolyto-nosság alapján a legelső törvényes országgyűlésen a nem magyar nemzetiségek nemzeti jogait a jog-egyenlőség alapján törvény által biztosítani, a miben nem is kétkedem uraim, mert ezt kívánja az idő és Magyarország közvéleménye, ezt látszik mon-dani követársunk Tisza egy értekezletben mondott beszéde, a midőn azt tolmácsolja: „hogy mi készek vagyunk a nemzetiségek megnyugtására többet tenni, mint az 1863-iki szebeni gyűlés tett.” Én uraim a jogfolytonosságot még akkor is védelmez-tem, a midőn a kormány a jog eljárást hirdette, hogy ne védjem azt most, a midőn a kormány is a jogfolytonosságot pártolja; de kimondom uraim, hogy én ezt csak azért teszem, mert meg vagyok győződve, hogy hazám csak ezen az uton boldo-gíthatom, mert meg vagyok győződve, hogy csak ezen az uton lehet a román nemzet nemzeti jo-gait törvényesen és állandóan biztosítani. Előttünk uraim két indítvány van, az egyik b. Saguna ő excellenciájáé; nagyon sajnálom, hogy én ezen in-dítványt nem pártolhatom, mert én soha nem ké-remlmezhetek egy olyan választási törvényért, mely szerint 200,000 szász 45 követ által legyen kép-viselve, és 1.100,000 román ugyanannyival. Hanem pártolom követársam Zeyk Károly indítványát, és ezt teszem azért, mert az általa indított nyozott fel-irtnak a basisa a jogfolytonosság; de pártolom azért is, mert urunk királyunknak alkalmat nyuj-tunk, hogy minket egy törvényes, közös ország-gyűlésre meghívjon, mely országgyűlésnek első te-endője leend, a nemzeti kérdést a nemzeti jogegyen-lőség alapján elintézni, (helyes) a mi által nem csak a román nemzet százados kérésének elég fog tevődni, de egyszersmind közös hazánk boldoggá és nagygyá leend. (helyes.) Uraim! sokan azon il-lusioba ringatják magukat, hogy Magyarországot a nemzetiség fogja nagygyá tenni: ez nem áll uraim. Magyarországot csak is a különböző nemzetek ér-dek egysége teheti nagygyá és boldoggá; uraim! hibázik az, ki azt hiszi, hogy csak egy lehet a hazát megvédeni, ha akarva vagy nem akarva min-denki magyarul fogja mondani: védelmezzük a ha-zát; én azt hiszem, hogy hazánk akkor lesz meg-védve, ha mindenki szívéből mondja: védelmezzük, mondja ezt a magyar magyarul, a román románul, a német németül; csak hogy mindenki ezt mondja és szívéből, mert akkor bizonyosan meg lesz véd-ve a haza; pártolom a Zeyk Károly által indítvá-nyozott feliratot, mert ez kiltásba teszi, hogy mi minél hamarabb egy közös országgyűlésen fogunk találkozni azokkal, kik 1848-ban kimondották, hogy a legelső országgyűlésen a megye és ország kép-viselésére törvényt fog alkotni a népképviselőt nyo-mán; ez által uraim mindnyájan meg leszünk elé-gedve, nem fogjuk mondhatni, hogy ennek vagy a másik nemzetnek több képviselője van. Pártolom a feliratot, mert kiltásba teszi azon közös bongyű-lést, melyről meg vagyok győződve, hogy képes leend a birodalmi közös ügyeket ugy intézni el, hogy a Lajtán inenni tartományok felelős kormány-zati és törvényhozási függetlenségét megvédje, de ugy, hogy egyszersmind a pragmatica sanctioban kimondott birodalom feloszthatatlansága és közvé-delme épségben tartassék; és végül pártolom a fel-iratot azért, mert alkalom adatik a törvényes or-szággyűlést összehívni, mely országgyűlés a jelen direct és indirect adókat le fogja szállítani. Uraim, ha a nemzeti kérdés megoldatik, a bazába a nem-zetek közt az egyetértés helyreáll, ha a birodalmi közügyekről és a status adósságok mikénti fizeté-séről törvény fog hozatni, akkor az osztrák biro-dalom a kiltalhatalmakkal szemben, elfoglalja azon állást, a mi mindig az ő sajátja volt, és a mely a ki-vánalmat megilleti; mindjárt nem lesz szükség 6—700,000 katonát fegyverben tartani, megszűnővén a szükség, a kiadások érezhetőleg megapaszatnak, s így a bevételék, azaz a direct és indirect adók leszá-líttatnak. Uraim! én őszintén megmondom, hogy azon esetben, ha a jelenlegi nyomasztó adók tovább is fennmaradnak, akkor ok nélküli minden alkotmány, ok-nélküli minden nemzeti és nyelvi jog; mert tovább az adókat nem fizethetjük, gyermekeinket nem taní-tatjuk, és ha nem taníthatjuk, akkor nem lesz ki a jogokat élvezze. Ezek az érvek, melyekért én a fel-iratot pártolom; vannak még román szempontból hol-mi megjegyzéseim, de ezeket a részletes vitánál írás-ban fogom benyújtani.

Rannicher (Szeben város k.): A magyar ki-rályok által szabadságuk teljes biztosítása mellett behivatva a szász nép elődei egy akkor még egé-szen pusztá országgrészbe az erdőntől, a melyet ők Siebenbürgennek neveztek, bevándoroltak, ők, a kiket behittak, mert szükség volt rájuk a batárok biztosítása, s egy erős munkás polgári elem be-plántálása végett. Ők nem mint koldusok, hanem mint szabad emberek jöttek, s feladatukat betöltöt-ték, ők az idő minden zivatarai közt német, erély-vel s kitartással fentarták magukat, s most 700 év mulva is büni ápolat anyanyelvükön emelik, mély, teljes életuntadattal, semmi megfélemlítéstől sem ijedve vissza nem rettenő hangjokat. Mint hí fia ezen tiszteletré méltó polgárnépnek, melynek öröme, bánata szivem minden dobbanásával össze van kötve, ragadom meg ma a szót.

Uraim, az valóban sajátos jelenet, hogy ugy a magyarok s székelyek, mint a szászok s románok részéről a mostani országgyűlés szorosan törvényesnek, alkotmány szerűnek s eldöntésre jo-gositottnak nem ismertetik el, s mégis mindezen nemzetiségek meghívott tagjai az országgyűlésbe beléptek. Ezen az idők korlátozó viszonyaiból meg-fejthető tényeket azon körülménynek lehet tulajdo-nítani, hogy mi mindnyájan, fájdalom, a körülmé-nyek miatt az országnak nem a teljes egyenjogu-ság kívánalma szerint képviselt népességével érez-zük annak szükségességét, hogy a kölcsönös egyetértés útján, ha lehet végre valahára, a mellé rendelteteket az osztrák monarchia egységével, fen-állásával s hatalmi helyzetével tartósan megszálár-dítsuk. (Bravo.) Mindenesetre arra, hogy a szász székek, városok s vidékek is teljes számmal meg-jelentek, a monarchia akaratja adta a nyomatókat, kinek hívását minden viszonyok közt követni, elő-tlünk minden időben szent kötelesség volt és leend. (Bravo.) Ezen tekintet tulszárnyalta küldöinknél az aggodalmakat, a melyek a mostani országgyűlés meghívása s összeállítása körül, ugy az írott tör-vények, mint az emberrel született örök igazság szempontjából is emelkednek. Én azért kész vagyok a tárgyalásba bocsátkozni.

Az orsz. gyűlés előtt, mint egyedüli s kizá-rólagos kérdés áll az 1848-ki I. t. cz. revisioja, a mely Erdély egyesülését Magyarországgal érdekl-i, a mely az october 6-i legkegyelmesebb leirat foly-tán világosan azon kívánnal mellett terjesztetik elő, hogy a két országgal közös érdekekre való tekin-tettel ezen törvényezikkek határozatai újból bebató tanácskozás alá vessenek, s ezen tanácskozás eredményei legfelsőbb elhatározás alá terjesztess-nek. Azonban, a mint a legfelsőbb leirat igen vilá-gosan kifejezi, ez azon szándék- és célból történt, hogy Erdély államjogi viszonyainak szabályozása azon benső kötelekhez képest, a melylyel az a magyar koronához áll, mindkét ország pontosan felfogott érdekéhez képest végleges megoldáshoz vezetessék. Erdély Magyarországhoz viszonyainak szabályozását tehát a legfelsőbb k. leirat kérdésnek jelöli ki, s azzal azon felreismerhetetlen utmutatást adja arra nézve, mit ért a korona, mint a törvény-hozás egyik factora, az unio-törvény revisioja alatt, s mi végett tette az a revisiot egy új országgyűlés tanácskozása tárgyává.

Igy állván a dolgok, legyen szabad ugyan-azon szabadság és nyíltsággal, melyet én a más szempontu képviselőimnél feltétlenül becsülök, saját nézeteimet is elmondani az unio-törvény törvény-szerűségéről s jogérvényéről, hol bizonynyal nem lankadó öntudattal, kevés, de jellemzőlár elvtár-saimmal, más nézet tulhatalmas többségével állva szemben (Felkiáltások: kik nem szilárd jelleműek? Nyugtalanlás, szónok utolsó tételét ismétli s aztán folytatja) engem ez vissza nem tart, hogy azt, a mit lelkiismeretem s meggyőződéseim szerint való-nak, mindenesetre nem hibázhatlan meggyőződés-sel elismerek, azt szabadon ki is mondjam. (Helyes.) Mert hiszem s tudom uraim, hogy az ország rendei törvényhozásának szent termében szó, vélemény s gondolatszabadság minden időben tör-vényileg védett helyet foglaltak. (Helyes.)

Erdély kétségkívül tagja és pedig legrégibb tagja a magyar koronának. (Helyes.) A mohácsi csata szerencsétlen napja után 1526. aug. 29-ke Zápolya hitlen nagyravágása elszakította az orságot a habsburg házból királyaitól, s ez egy külön, de a mint a rendek többször elismerték a törökök kegyétől függő ország lett, míg végre 1691-ben a magyar királyokkál újból egyesülés által Austriá-ban védelmet talált az elvesztéstől önmegszabadítá-sára. De ez új helyzetben is megtartá e fejedelemség önállását, midőn ez csak a koronával, nem pedig a magyar királlyal (?) egyesült, ez or-szágtól függetlenül Erdély már mart. 20. a 1722-ben a szebeni emlékezetes országgyűlésen elfogadta a pragmatica sanctiot, és 1744-ben megint egy sze-beni országgyűlésen törvénybe is ígatta örökre háládatos emléktől az osztrák-báznak a saját ereje által gyenge ország védelmére tett halhatlan ér-demeiért.

Hazánkban a hatalmas testvér országgal egye-sítésének első eszméje az 1791-diki országgyűlési tárgyalásokban merült fel. Ezen törekvés az abso-lutismus visszaállítása ellen volt irányozva, a mint az a különben nemes és emberbarát II. dik József császár uralkodása alatt kifejlődött volt. De felté-kenyül Erdély önállására az erdélyi rendek a mint az 1791. március 7-diki feliratukból kitétnék, Er-

délynek önálló közigazgatását s igazságszolgálat-sát a kormánysszékkel s saját törvényhozó ország-gyűléssel együtt fentartani kívánták, s csak az er-délyi korlátozóságot kívánták a magyarországgal egyesíteni.

És így abból nem lehet igen nagy feladást következtetni, ha akkor egy oly unioa a szászok grófia báró Bruchental is beleegyezett. A tárgyalá-soknak következménye nem lett, sőt a dolog ellen-kező fordulatot vett, midőn az 1791-dik II-dik tör-vényezikkekben, a mely a leopoldi oklevél megerősítését tartalmazza, azon óvakodás lön beiktatva, hogy Erdély azon okból, mivel I. Leopold császár alatt a magyar koronához visszatért, alkotmányá-nak és municipális jogainak megsértésével sem a régi állapotba, a vajdák alá, sem reincorporálásra vagy bekebelezésre Magyarországgal nem kényszé-rittetetett „cogi possit.” Különben az ország fig-getlensége összeköttetésében a magyar koronával, az osztrák örökös birodalom minden országainak osztatlan és elválatlan kötelekeiben, a pragmatica sanctio alapján még különösen is biztosítottat.

Magyarország és Erdélynek hosszas viszálya a „partes reapplicatae” cím alatt ismert megék bir-toklása iránt, ismét az unio eszméjének fölvetéle-re vezetett, midőn Erdély rendei 1842. mart. 22-i előterjesztéseikben kinyilatkoztatták, hogy a syste-matica deputatioban az államjogi ügyekre nézve felállított osztályának meghagyták, miszerint azon kérdést: minő előnyöket vagy hátrányokat hozna az unio Erdélyre nézve, tanácskozás alá vegyék, s minden irányban kimertő véleményüket „opus omni-bus numeris absolutum” a központi deputatioban felül-vizsgálat végett azon okból adják be, hogy azaz ország minden törv. hatóságaival azért közölthetessék, hogy ezek azon helyzetbe jöhessenek, miszerint a legköz-elebbi országgyűlésre küldendő követeiknek határozott nyilatkozatot adhassanak az iránt, vajlon kíván-ják-e egyáltalában az uniot, s minő feltételek alatt. Ez volt, uraim, s nézetem és meggyőződéseim sze-rint ma is az egyetlen igaz út, hogy ezen, Erdély minden népei életérdekébe oly mélyen ható fontos ügy kielégítő és megnyugtató megfajtéséhez lehes-sen jutni. És ez nemcsak az én véleményem és gondolatom; ezt maguk az erdélyi rendek még 1847. november 3-diki legalázatosabb előterjeszté-sükben is kimondták.

Én tehát a történelmi jogfejlődés terén állók, s teljes összhangásban vagyok ott a törvényhozás második factorának fontos nyilatkozatával, melynek nyilvánulására bizonynyal többen e gyülekezet tisz-telt tagjai közül közreműködnek.

Mielőtt a systematikai Deputatio elkészült vol-na, bekövetkezett 1848, az erőszakos felforgatás rohamléptével s elhamarkodott eseményeivel. Ma-gyarország elhatározta a pozsonyi országgyűlésen, a másik fél kihallgatása nélkül, egyesülését Erdély-lyel, s a hatalmas, az akkori időfolyam szerint szinte ellentáthatlan, a kir. santióval megerősített tény nyomása alatt jött létre az országgyűlés Kolozsvárt, a mely 1848 március 30-án egyetlen ülés-ben a néptömeg összeséglete alatt az uniot Magyar-országgal kimondta, s az arról készült unio-czikket megerősítés végett gyors futókat által a legmagas-sabb udvari táborba Innsbruckba elküldte. A törvény-czikk az 1848 június 10-én kelt királyi leirattal megerősített s a további 1848 július 14-ki királyi leirattal az ország fejedeleme szentesítését is meg-nyerte. De hiányzik annak végső kiállítás a Fél-ségének legmagasabb sajátkezű aláírásával s az or-száglejedeleme pecsét rányomásával ellátott, a ható-ságokkal közlendő, s hiteles helyek levéltáraiba le-teendő lenyomatokon. E forma is szükséges pedig az 1744-ki 9-ik tezik szabványa szerint, a törvény érvényességére, a mely nélkül valamely törvény jogérvényesen tulajdonkép ki sem hirdethetik.

Senki sem fogja a meglevő formahányt ta-gadni. S attól nem is vonhatni meg minden fon-tosságot, visszatekintve az erdélyi rendek 1841 de-cember 21-iki ülésében hasonló kérdése vonatkozó tárgyalására, s megemlékezve, hogy az erdélyi rendek folytonosan, még utoljára is 1842 szeptember 12 ki felterjesztésükben, a kormánnyal szemben azon nézet-et vallották, hogy egy törvénytervnek, míg az a nyomtatás, kiállítás, megpecsételés és kihirdetés utolsó stadiumán nem ment keresztül, mindig a sza-bad tanácskozás tárgyát kell képeznie.

E szerint éppen akkor, ha a tökéletes jog-folytonosság szorosan törvényes álláspontjára állunk, nem lehet kétség az unio törvényezikkek revisiojának legalis lehetősége felől.

A pillanatra nézve mindenesetre igen megnye-rő törvényes látszattal hozzák fel ellenem, hogy az utolsó formális kellék, mely az unio törvényezikkek hiányzik, elegendőleg pótolatik azon tény által, mi-szerint a törvényezikkek teljesedésbe lön vére, hogy az ország minden kerületeiből követek lőnek vá-lasztva, kik a posti országgyűlésen megjelentek, s ott a tárgyalásokban résztvettek. Igaz, de a meg-hívás ez országgyűlésre még az unio törvényezikkek szentesítése előtt történt. Tehát törvénytelen volt, s az erdélyi államjog ismerői feleljenek az 1744 ki t. czikk 5-ik pontjára vonatkozólag, ama kérdésre: hogy a korona elidegeníthetlen fenségjogai, melyek gyakorlata a correntgenek, Mária Thérézia ő Fel-ségé férjének sem engedtetett meg, a nádorra át-ruházhatattak-e, s a nádor törvény nélkül megha-talmazhatott-e, az erdélyi rendek törvényezikkek ter-

vázatának a pesti országgyűlés választási rendjét illetőleg, megerősítésére?...

Nem elég tehát az unio törvényozikik tényleges teljesedése vétele, a törvényesség jogkérdésnek behizonyítására; mert tények egyáltalában bizonyítékaik ugyan a hatalomnak, de egyezsersmind nem mindig bizonyítéka a jognak is. (Élénk helyeslés minden oldalról.) E szerint nem segíthetnek más kép, az unio törvény revisioja törvényesen lehetséges. De e törvényozikiknek tartalmára nézve éppen szükséges is lehet, mert e t. cikk elismeri a magyarországi 1848-ki törvény 3-ik cikkének hatályát, míg a hatalom, melylyel abban a nádor s a magyar minisztérium felhabázvák, a korona felségjogait csorbitja, s az ősz állam fenállhatását fenyegeti, úgy, hogy e törvénynek módosítása fölfelétel gyanúát szolgál az osztrák őszsz állammal leendő üdvös kiegyezkedésre. (Bravó! ugy van!) Az unio t. cikkben csak az egyesülés elve van kimondva Erdély s Magyarország közt. A keresztülvitel módja pedig későbbi törvénynek, mely a pesti közös országgyűlésen fogna hozatni, van fenntartva. E határozat legnagyobb aggodalomba ejti az ország népességének túloyomó többségét, mert komoly veszélyt látnak legbecesebb élet-érdekeiknek megtartása és ápolását illetőleg abban, hogy nem itt, saját hazájukban, minden nemzetiiségek és egyházak teljes jogegyenlősége paizsa alatt, hanem másutt oly gyűlésben fogna sorsuk felett határozatni, hol a szászok és románok képviselői, mint egyes szavazatok, a pusztában elenyésznek, s a Magyarországon uralkodó törvény szerint annyiszabadságuk sincs, hogy tiszta jogait anyanyelvükön védelmezhessek. (Ugy van! halljuk!)

Értjük azt, hogy a magyarok és székelyek szívök legbatalmasabb vonzalmával lelkesülvön a legszorosabb egyesülés iránt egy oly országgal, hol az anyauemzethez történt csatlakozásból erőt és hatalmat nyerendők, új életre megifjaldandók. Nem is akarjuk őket e leghőbb kívánságuk elérésében gátolni, a melytől mint hiszik, egész boldogságuk, egész meglegedésük függ; hanem csak azt követeljük, hogy a mi jölétünk, a mi jövőnk is biztossággal, s hiszünk, hogy nekünk is annyi jogunk van mint nekik, magunk meghatározni mi szoiál üdvünk, boldogságunkra, és jölétünk. Ezért a Magyarországgal való unióra nézve föltételeket kell állítanunk, s életképességünk érzetében a mellett kell maradnunk, hogy e feltételek teljesíttessenek is, mert a német nemzet még nem oly gyenge s ömagáról megfedekezett, hogy ünérzete feloldozásával egy más nemzet hatalom-oralmá előtt megalázva lábhoz boruljon. (Bravó!)

És ezt a korona sem akarja, melynek igazsága minden nemzetet egyenlő szeretettel át fog, egyenlő meleg szorgalommal környez; ezért nyujta a legmagasabb leirat alkalmat, Erdélynek Magyarországgal leendő egyesülését illetőleg még egyszer szabadon nyilatkozhatni.

Hálával fogadjuk ez alkalmat, s azon térre állunk, melyet a szász nemzet egyeteme e szász-föld népessége összes akaratának kijelentésére egyetül hivatott közeg elfoglalt, midőn még különösen megjegyezzük, hogy e nemzet nevében szólni itt senkinek sincs joga, hanem mindenki csak saját nézetét és véleményét képviseli. (Helyeslés.) A szász nemzeti egyetemnek f. é. nov. 6-iki felirataésében az unio kérdés njból tárgyalását illetőleg letett nézetével megegyezőleg bátor vagyok tehát következő 24 elv-barátimtól pártolt indítványt tenni: miszerint a f. é. oct. 6-iki kir. leirat felszólításaszerint az 1848-iki erdélyi országgyűlés, Erdélynek Magyarországgal egyesüléséről szóló I. sz. törvényozikikének revisioja azon okból vették tárgyalás alá, hogy ez egyesülés feltételei minden irányban, főképp minden erdélyi nemzetiségek és egyházak jog állásának biztosítása közelebből megállitassanak, s egy a korona felügyelete alatt kálosónasún köntendő államszerződés által a két ország közt állandóan biztositassanak. Uraim! ha igaz — miről nem kételkedem, — hogy a nemes magyar nemzet mitsem gyűllt inkább a kényszerrel, akkor képviselőinek most szép alkalma van ez erényt mások irányában is gyakorolni, s a világnak megmutatni, hogy az emberiség legszentebb javait, jogot és szabadságot nem egyedül csak maguk számára akarják igénybe venni. (Bravó!)

Rannicher ur beszédjét begezvén a következő indítványt olvassa fel.

„A szász nemzeti universitásnak jelen év november 6-rol felterjesztett legalázatosb feliratában kifejtett nézetekkel öszbangzólag az unio kérdésének újabb tárgyalására nézve alólítottak a következő indítványt teszik.

Az idei october 6-iki legmagasabb királyi leiratban kifejezett felhíváshoz képest, az 1848-iki erdélyi országgyűlésen Magyarország s Erdély egyesülése felett hozott 1-ös t. cikk revisioja vétetnek tárgyalás alá azon czélból, hogy ezen egyesülés föltételei minden irányban, s kiválólág a különböző erdélyi nemzetiségek s vallások jogállapotának biztosítására közelebből megállitassanak, s így a korona népei közt kölcsönösen köntendő államszerződés által a két ország közt maradandólag kiséttessenek. Aláírták: Herbert Eduard, Binder Mihály, Kapp Gusztáv, Krezius János, Wagner Fridrik, Timann Fridrik, Schneider József, Gull

József, dr. Bedeus József, Leonhard Károly, dr. Schwarcz János, Haelner Henrich, Manyesin Károly, Drotlef Wilhelm, Moser Károly, dr. Binder Lajos, Schaller József, Graffius Károly, Melius Wilhelm, Decani Károly, Fleiger Károly, Rannicher Jakab, dr. Trausenfels Jenő, Lassel Ágost.

E szerint 22 képviselő a szász-földnek 38 képviselője közül a fönelbi álláspontot foglalta el.

Bömc hes: Kegyelmes ur! Magas országgyűlés! Bátor vagyok a szász követek minoritásának nevében fellépni. Ha egy nép több százados, örökölt és megkedvelt alkotmányos viszonyok közül kilependő, s egészen új alkotmányos állapotok közé készül elhelyezkedni, nem lehet esodálni, hogyha ezt a lépést némi aggodalmak közt teszi. Ha tehát a szásznemzet azon pillanatban, midőn a kir. javaslat áll előtte s a Magyarországgal egyesülésről van szó, szintén ezen aggodalom által van meglepve, nem hiszem, hogy ennek valaki, s ki'önösen a t. KK. és RR. (mitslünde) rossz magyarázatot adnának. Küldöm, a kiknek az unio iránti érzületét én teljesen osztom (éljen!), ők pártolják a magyar királlyal egyetülést, pártolják a szent István koronája országaival uniót, mivel ők az 1848-iki I. t. cikket Erdélynek magyarországgal egyesüléséről törvénynek tartják, s mert annak végrehajtását szükségnek és az igazságszolgáltatás actusának tekintik (helyes!) mivel ezáltal a magyarországi országgyűlés kívánt kiegészítését elősegíteni s ez által a fennforgó nagy kérdés revisiojánál közreműködni a Lajthán-inneni és tuli országok közt alkotmányviszály kiegyenlítését elősegíteni kívánják, s mivel Magyarország szabadelvű törvényei, s a nemes testvéries magyar nemzet megszeghetlen századokon át tanusított alkotmány búségében — e nemzetet mint Magyarország főnemzetét tekintve — az ők (szász) jogaik és szabadságai oltalmát feltalálhatni vélik (helyes!) küldöm mindazonáltal a maguk s szász föld (Land) megnyugtatósa végett ohajtanak, hogy némi biztosítékot nyerve a magyar királyoktól hétszázad alatt nyert s azóta oly sok magyar király által megerősített jogaik és szabadságaira nézve. Mint nemzetem igaz fia, kötelességemnek ismerem, ezen biztosítékok megnyerésére törekedni. De mint bö tisztelője az alkotmányszerű jognak, melynek képviseléséért nekem egyszer másszor már némely küzdelmeket kelle kiállanom, bevallom, hogy ezen országgyűlés új biztosítékok megadására nem illetékes; be kell vallanom, hogy e biztosítékok nyujtására csak a magyarországi közös országgyűlés lehet hivatott és illetékes (helyes!). A magas KK. és RR. a mint az eddigi tárgyalások folyamából következtethetem, felirat felkúldésében fognak megegyezni, melyben ki fog mondatni, hogy az 1848-iki I. t. cz. Erdély és Magyarország egyesítéséről jogervényes, továbbá kérni fogják ő Felségét, hogy Erdély követét is hívja meg a már összehívott magyar országgyűlésre (helyes!). A pesti közös országgyűlésen az erdélyi képviselők feladata lesz, hogy Erdély, annak minden részei s így a szász nemzet érdekeit is képviselje. A magyarországi közös országgyűlés rendetől bizonyára joggal és méltányossággal megkívánhatjuk, hogy minden szabadelvű intézmények iránt, melyek részben igen szabadelvűek s századokon át jóknak bizonyultak be, nem lesznek idegenek. De a szász nemzetnek joga is van ezt követelni. A szász nemzet csak azt adhatja fel, a mi a Magyarországgal egyesülésnek — nem tekintve a kárhozatos, a minden alkotmányos életről egy általában idegen centralisatiót — teljesen utjában állana. Én tehát az indítványozott felíratra szavazok, ha a magas országgyűlés az általam és néhány elvbarátom által szerkesztett, a szász nemzet jogait és szabadságait általánosságban magok befoglaló pontokat, melyeket én az országgy. első ü nmígának írásban is benyújtandók, a felíratához elfogadni, s azokat a felirat szövegében, mint az unio t. cz. tárgyában a magyar országgyűlés elibe terjesztendő kir. javaslatnál legmagasb tekintetrel méltatandó ajánlani hajlandó lenne (helyes!). Egyéb-iránt én és elvbarátaim nem vélekedhetünk úgy, hogy az erdélyi követeknek a pesti magas közös országgyűlésen csak erre kell szorítkoznok; s hogy más pontokat is, névszerint a szász nemzeti universitás 1848 július 3-ki határozatait az idők és körülmények szerint nézetikkel megegyezőeknek ne tarthassák s azokat ne képviselhessek.

Wächter: Nagyméltóságu első ur. T. K. K. és R. R! Szót kértém, annak kifejezésére, hogy tisztelt brassai követ társam nézetét minden tekintetben pártolom. Ha nem is hosszasan beszédben, mégis kötelességemnek tartom rövid szavakkal azon álláspontot kijelölni, melyet elfoglaltok a fennforgó fontos kérdésnél, ugymint a tisztelt Kolozsmegye követje ajánlatánál, melyet már is a tekintetes karok és rendek többsége nézetének tarthatok. Tekintetes karok és rendek, a politikai életben is a lelkiismeret az, a mely mindenkit erkölcsileg kényszerít, helyesnek ismért irányban, minden mellékgondolatok nélkül tovább haladni. Ezen szempontból kiindulva nem azokhoz tartozom, a kik politikai ellenségekkel elítélik, hanem becsülöm mind azokat, kik benső meggyőződésből politikai hitvallásokat fenntartják; de ugyan ezt politikai ellenségeimtől is követelem.

Az első 1848-iki cikk jogervényes törvény, melynek megváltoztatása vagy megszüntetése csak alkotmányos uton történhetik! — ez az én meggyőződésem! consequentiából és logikából tehát el

kell ismernem, hogy egy tökéletesen törvényes országgyűlés Erdélyországban nem lehet, és úgy tehát az ad hoc egybehívott országgyűlés az Unio törvény revisiojába nem ereszkedhetik.

Nem tagadom, az Unio törvény revisioját kívánom, sőt elkérthetetlen szükségnek tartom! De miután elismérem, hogy az Unio törvényen véghezvendő módosításokról oly határozatoknak kell hozatni, melyekben hazánk minden lakosai megnyugvást és biztos kezeséget mind örökre nyernek; ki kell nyilatkoztanom, hogy ennek törvényes helyen, t. i. a pesti országgyűlésen kell megtörténni.

Sajnálom, hogy 1848-ban az Unio törvény hozásánál azon határozatok nem állitattak meg, melyek egy részről hazánk közös érdekeit, más részről Erdélyország lakosainak és így azon nemzetnek is, melynek tagja lenni, szerencsés vagyok, évszázadokban gyökerező jogát és szabadságait, biztosítják, mint ez a pozsonyi 1848-ból VII-ik törvényozikik 5-ik §-ban történik.

De Magyarországnak Erdélyországgal törvényesen határozott és teljesedett Uniojával szemben, azon törvényen megállaoadv, az én nemzetem és testvér nemzeteim jogainak biztosítását csak is ott kereshetem, a hol ez egyedüli törvényes uton lehetséges.

Követársam ajánlatában, tisztelt Kolozsmegyei követ ur ajánlatához egy pótlék találatik, és elismérem hogy a legnagyobb súlypontot ezen pótlék elfogadásába helyezem.

Választóim megnyugvására és meglegedésükre fog szolgálni, ha a tekintetes karok és rendek azon kívánságok, követelések és feltételek jogosságát elismerik, melyeknek az Unio törvény Revisiojánál a szász nemzet jogai fenntartása végett tökéletesen tekintetbe kell vétetni, ha a szász nemzet az Unio törvényt elnyomásnak, sőt szerencsétlenségnek ne tekintse.

A tekintetes karok és rendek pártolását, nem kegyelmet, hanem mint törvényes jogot, azon Unio alapján követelem, a mely a tekintetes karokat és rendeket leköteli a viszont jogok és szabadságok fenntartására. Azon ígéretek alapján, a melyekkel a tekintetes karok és rendek 1848-ban a szász követeknek tettek, és a melyek ezeket az Unio pártolására vitték. Végtegre követelem mint nemzetem hű fia, ki a tekintetes karok és rendek loyaltitásokba és honszeretetébe bizik.

Bömc hes: Kegyelmes uram! még egyszer szót kell kérnem; pirulva kell bevallanom, hogy beszédem végén elfeledém az én s elvbarátaim indítványát felolvasni (derűlttség). Elnézésért esedezem tehát (halljuk!) (Felolvasta a dec. 1-ői előtanácskozásán már közölt indítványt).

Lészay: (Szászváros követe.) Tekintetes KK. és RR! Ámbár a curiatum votumokat az 1791-iki XI-ik törvények értelme eltörölte, ámbár a szokott követi utasítások korszaka lejárt, s most kiki keble, feje meggyőződése szülte instructiohoz alkalmaztathatja magát; mind a mellett a T. KK. és RR. méltányos tekintetből minden e hazában lakó népfajoknak a fennforgó tárgyakban véleményeket tudni ohajtván én is mint egy szász törvényhatóság alatt levő város egyik képviselője, oly város küldöttje, melynek lakosai egyetértésben s jolléthon együtt élni, együtt halni ohajtanak, az ők — meggyőződésem szerént — jól felfogott érdekekből kifolyólag a fennforgó ügyben oda nyilatkozom, miszerént melőzve a felséges urunk királynokhoz felterjesztendő felíratához csatolhatni kívánt részletes feltételeket melyek különben is a Buda-Pesti közös hongyűlésen lesznek előadandók tárgyalandók, Brassó várossa igen érdemes képviselőjének véleményét pártolom (Helyeslés).

Brennenberg Ferencz: Kegyelmes uram! Magas országgyűlés! Mióta politikai kérdések felett gondolkozni tanultam, vezéresillagom a jogolytonosság vala (tetszés). Vezéresillagom vála akkor is, midőn 1863-ban mint követ kötelességemnek ismerem mandatumomat letenni (Éljen! Halljunk!) A jogolytonosság elve az, mely arra ösztönöz, hogy ki nyilatkoztassam, hogy Kolozsmegye követének indítványát kapcsolatban Brassó városa követe indítványával teljesen pártolom. (Éljen!)

Ráczin: Pártolja Sagunát, s csak annyiban ereszkedik az Unio törvényessége megvitatásába, a mennyiben a körülmények megengedik. Tagadja hogy az Unio törvény minden törvényes kellekkel el volna látva. Szólszerint az Unio törvény nem birmoralis erővel, mert az ország lakosainak nagyobb része az ellen óvást tett, óvást tett pedig a román nemzet a balázsfalvi gyűlésen, hol 40,000 lélek gyűlte össze tisztán kijelentette, hogy az Unio mind addig ne mondassék ki, míg a román nemzet negyedik nemzetnek nem fog elismertetni. — De továbbá a jelenlegi országgyűlési képviselőlet is nagyon hiányos, miután 13 román követ van szemben 189 magyarral. Az 1791-iki XI-ik t. cz. nem alkalmas többé Erdélyt továbbra is representálni, a mit maga a Corona is elismert a szeleni gyűléshez 1863-ik év július 15-én leküldött rescriptumában.

Gróf Bethlen Farkas (Küküllőmegye): Nem kívánom Szeben városa képviselőjét azon ténre követni, melyen haladott. Ön magam búségét dicsérni nem kívánom, mert a búség nem szorul dicséretre; dicséri azt a tett, s gyenge búség lehet az, mely maga magát dicséri. Hogy kevés számúak azok, kik szőlő nézetét osztják, de jellemteljes férfiak, abban nem kételkedem, de azt hangsúlyozni annyit tesz, hogy azok, kikkel szemben állanak, nem oly jellemteljesek. De e téren sem kívánom követni.

A tisztelt képviselő ur fölemliti, hogy a szászok 700 év előtt nem mint koldusok jöttek be hazánkba, hanem behivaták a végre, hogy e pusztá bazát miveljék és anyagi tekintetben elősegítsék. Én ezt nem tagadom, de a tisztelt képviselő ur be fogja vallani, hogy mi nemzete iránt hálátlanok nem voltunk, mert 700 év alatt oly alkotmány oltalma alatt éltek, mely Európának legszebb alkotmánya volt addig, míg a királyföld egyes követi azt fel nem áldozták. Igen is birtunk alkotmánnyal, de a királyföld önmaga volt az, vagy egyes képviselői, kik a territoriumot feláldozták, a meny nyiben egyes helységekben tudáltak, másokat pedig aboz csatoltak. Azt mondá Szebenvárosa t. követe, hogy nem akarják magukat kegyelemre Magyarországnak megadni, de éppen a szász nemzet volt az, mely magát kegyelemre megadta, midőn a teljes birodalmi tanácsba belépett. (Élénk helyeslés.)

A t. képviselő ur az 1848-iki törvényessége ellen ovakodik. Miután ő Felsége ama törvényt mint királyi előterjesztvényt terjesztette elő, elkel ismerni a S. K. urnak, hogy a királyföld egyes követinek bizonynyára utasításuk volt annak elfogadása vagy elnem fogadása iránt, a királyi előterjesztvény a hatóságokkal közöltetvén. A képviselő itt megis jelentek, és mint szóló felemlítették, némely jogok megtartása mellett bívtak az Unio-ba bele egyezni, mit az országgyűlés igen is helyesen taglálni nem kívánván a Magyarországi gyűlésen felterjesztendőnek véleményezte. De most egyszerre az Uniót tagadni, s azt mondani feltételeket akarunk szabni, melyek iránt ezen országgyűlés határozzon, ellenkezik azon eljárással, melyet a szász nemzeti unioversitás 1848-ban követett, midőn azon évi július 3-án a magyar országgyűlés elejibe terjesztette azon pontokat, melyek mellett az Unio-ba egyezik. midőn még az erdélyi országgyűlés együtt volt. Ezen eljárás által önmaguk ismerték el, hogy csakis a közös magyarországi gyűlés határozhat az egyes pontok felett.

Kárhozatnak bennünket azért, hogy a szóban forgóban törvényt egy nap alatt fogadtuk el s a t. képviselő ur ezt szemünkre hányja. ő Felségre pedig midőn az erdélyi országgyűlést elosztotta, annak köszönetet szavazott a tárgy gyors elintézéséért.

Rannicher képviselő ur továbbá azt állítja, hogy e törvény nem hirdettetett ki kellőleg. Azt hiszem hogy erre meg felelhetek azzal, hogy éppen ezen aláírt és szentesített törvény következtében választott a megyék, szász székek és székelyszékek mind egyike követeket a magyarországi gyűlésre.

Felszólítom ezenell felső Fehér megye érdekes főispánját Laday Ágost urat, nyilatkoztassa ki, nem való-e, hogy akkor mint küküllő megye hivatalnok a bényei járásban harmad magával faluról falura járt a végre, hogy az 1848-iki törvényeket kihirdesse.

Láday Ágoston. (Kir. hiv.) mint hivatalnok tettem ezt.

Gr. Bethlen Farkas. A tisztelt képviselő ur ezen országgyűlést nem tartja törvényesnek, s mégis ezt kívánja, hogy mi itt határozatokat hozzunk. Valóban nem értem, hogy ha valamely gyűlést nem tartok törvényesnek, hogy ki-vánhatom én attól, hogy határozatokat hozzon.

Szerdahelyszék vagy Hátseg városának képviselője nem ismeri el az 1848-iki törvényt, mert a román nemzet a balázsfalvi gyűlésen az ellen óvást tett. Ha ezen állítás igaz, Európának legnagyobb részében minden törvényt fel lehetne forgatni, Anglia régiebb törvényei az emancipatio után már nem bírnának érvénynyel, mert ellentmondhatnának azok a kik nélkül hozattak. Nem hiszem hogy a t. képviselő ur lehetségesnek tartsa, hogy Olahország és Moldova egyesítése feloldathatnék, ha a nép, mely csak azután szabadult fel, az egyesítés ellen nyilatkoznék, állitván hogy az közreműködése nélkül jött létre; pedig a k. ur fokosodása következtében ez esetben fölkel hogy bomolják az Unio: ezt pedig alig hiszem hogy ohajtaná. (Helyeslés és derűlttség).

Midőn a balázsfalvi gyűlés 1848 május 16-dikáni felterjesztése 16-ik pontjában nyilatkoztatta, hogy az Unio addig, míg a román nemzet nemzetnek elnem ismertetik, megegyezésük nélkül ne tárgyalassék, még szó sem volt Erdélyben a jobbágság felszabadulásáról: akkor még Erdély nyugodt állapotban volt. Én tisztelem ama gyűlést, de megvallom ama kormány igen is gyenge lehetett, mely oly gyűlést tartását engedte meg, mely minden törvények ellen volt. (Ugy van:) A románoknak bizonynyára senki sem kíván több jogot adatni, mint én, de ki kell mondanom, hogy ama gyűlés jogosult sem volt erra, hogy óvásokat tegyen. De ok nélkül is volt az egész óvás, mert az 1848-iki törvények megadtak ama nemzetnek mindent, a mit csak kívánhatott, kimondván a nemzetek egyenjoguságát és a nyelvek szabad használatát. Nem mondották ugyan ki, hogy a román nemzet mint negyedik vétetik fel, de erre nemis volt szükség, miután a nemzetek egyenjoguságának kimondása után az eddig létezett „három nemzet” netalán különböző jogosultságai egyenlővé váltak s ezáltal az elnevezés megszűnt. (Helyeslés). Ha ez nem így volna, igen természetesen találnám, hogy azon nemzet, mely Erdélyben legtöbb lelket számol, mint negyedik nemzet éppen azon jogokat kívánja, sőt többet is, mint akármelyik nemzet. —

Báró Siaguna ő n. m. ezen gyűlést nem tartja illetékesnek arra nézve, hogy határozatokat hozzon, nem azért mert octroyált alapon jött össze, mert az 1791-iki törvény kifolyása, melyben pedig csakis a nemesség vett részt és végre nem azért mert, a 8 forintos censust, ha jól értetem ő nagy méltóságát, igen magas censuskat tartja.

B. Siaguna. Én azt mondom hogy a mostani gyűlés az 1791-ki választási törvényeken alapult, mely a három bevett nemzet politikai nemzeti sytemájára nagyon fektetve, és mely a román nemzetet nem ismeri egyenjogusult nemzettel a többi három nemzettel. Az ezen választó törvényhez tett toldalékok pedig azt mondom, hogy az sem elégithet ki engemet, mert az fenntartja még ma is a 3 nemzet nemzeti politikai Sytemáját, és mindamellett, hogy azon egyéneknek, a kik a többi néposztályhoz tartoznak, és 8 forint egyenes adót fizetnek, választási joggal bírnak, — csakis a román nemzetet, még ma is egy néposztályra alacsonyítja.

Gr. Bethlen Farkas: Hogy méltóságod nem tartja ezen gyűlést illetékesnek, hanem azt ki-

HIVATALOS.

Sz. 1580. 1865.

(328)

(3-3)

Árverési hirdetmény.

Krasznamegye telekkönyvi Törvényszéke részéről közértesítik, miszerint Stern Mórész körszládányi és Petrichovich Horváth Miklós kolozsvári lakosnak, somályi birtokos Kabos József ellen folyó kétrendbeli végrehajtási ügyekben az alpe restől lefoglalt s megbeszélte alább elősorolandó javak jövő 1866 évi január 30-án s a következő napokon, s ha ezek becsáron vagy azon felül el nem kelének, ugyan- csak 1866-k évi április 3-án és a következő napokon becsáron alól is, mindkét- izben a megyei telekkönyvi irodában Sz. Somlyón a hivatalos órák alatt megtartan- dó bírói árverésen, még pedig az alábbi külön birtok csoportozatokban a legtöbbet- igérőnek el fognak adni. Bánatpénzü az egyes birtokcsoport összes becsárának tíz- százötöd részében előre lesz leteendő, a vételár egyharmada a leltéskor, a más- két harmad pedig három-három havi időközökkel befizetendő; a többi árverési- feltételek és a becslési jegyzőkönyv a megyei telekhivatalban Sz. Somlyón időközben is megtekinthetők.

Az elárverezendő javak ezek:

I. Somályi birtok.

1-ör.) A somályi 8 tjkvben A I. 1-26 rendsz. alatt felvett nemesi birtok, mely áll a 106. számú lakházból, s gazdasági mellékeletekből. 14 hold borsóssággal és 103 holdnyi szántó és kaszáló földelkel együtt becsülve 4336 ft. 50 kr.
2-ör.) Ugyanazon tjkvben felvett A 1-3 rendsz. alatt felvett három darab szőlő 6 hold 1040 □ öl területtel, becsülve 883 ft.
3-ör.) A somályi s ehhez tartozó kémeri-almási stb. dézmas szőlőknek borkilen- czed szedési joga, a Kabos Józsefet 1/4 részben illető évenkénti jövedelem tőkésítve becsültetett 13269 ft. 16 krra.

A somályi birtokcsoportozat összes becsérték: 18488 ft. 66 kr.

II. Almási birtok.

1-ör.) Az almási 4 tjkvben felvett nemesi birtok mely áll a 3 sz. lakházból, lisztelőmalommal, becsülve 9475 ft. 72 kr.
Ehez tartozik:
2-ör.) A határon 4 darabban fekvő együtt 24 holdnyi szántó és kaszálóföld, becsülve 1008 ft.

Összes becsérték

10483 ft. 72 kr.

III. Kémeri birtok.

1-ör.) A kémeri 500 tjkvben 1. 5 és 6 rsz. alatt felvett 5 hold szőlő borház- zal, 6 h. erdő és 890 □ öl kaszáló részletek, együtt becsülve 1690 ft. 90 kr.
2-ör.) A kémeri 526 tjkvben felvett 6 holdnyi közös erdőnek Kabos Józsefet illető része, becsülve 540 ft.
3-ör.) A kémeri 704 tjkvben felvett 19 hold erdőnek ugyancsak Kabos Józse- fet illető része, becsültetett 360 ft.

Összes becsár

2590 ft. 90 kr.

IV. Ippi birtok.

Az ippi 234 tjkvben felvett 4 hold 490 □ öl erdő, becsültetett 179 ft. 38 kr.
Krasznamegye telek-könyvi Törvényszékének Sz. Somlyón october 16-án tar- tott üléséből.

NEM HIVATALOS.

Babos Sándornak óra raktára

belmonostorutca 192 sz. alatt.

Miután rövid itt létem alatt a n. érdemű közönségnek több részben hozzám való bizodalmit teljes mértékben megnyerni szerencsés valék, bátorodom ezen- tul is megfeszített szorgalommal, a n. érdemű közönségnek szolgálatomat, valamint a nagy és szép választékban ellátott óra raktáramat

egy évi jótállás mellett ajánlani.

Genfi zseborák:

	frt	frt
Ezüst henger (Cilinder) órák 4 és 8 köben másodpercezi jármű és a nélkül	12 egész	16
dtto 2 fedéllel 4 és 8 köben	16	18
Ezüst horgony órák 15 köben	18	24
dtto kettős fedéllel	22	26
dtto angol szerkezettel	25	34
dtto remontoir (fözlül felhúzó szerkezettel)	28	55
Arany női és férfi henger órák	30	40
női és férfi henger órák kettős fedéllel, zománcz és gyémánttal	45	70
horgony 15 köben	45	80
férfi horgony 15 köben kettős fedéllel	55	200

Ezen kívül ajánlom mindennemű bécsi inga - aranykeretes olaj festmény- nyel és schwarzwalddi fali óráimat. Különösen pedig ezüst és arany № 2 és № 3 óra lánczaimat, ugyszintén vállalkozom mindenféle órák javítására egy évi jót- állás mellett, hol is régi órák becszerelés végett átvétetnek, megrendelések levél útján utánvétel mellett eszközöltetnek.

A n. érdemű közönség további pártfogásába ajánlja magát

(257) (12-12) BABOS SÁNDOR órák.

(308) Kolozsvárt KOZÁK EDE fűszerkereskedésében mindig friss minőségben kapható: Az alfa-anozon kedvelt s orvosilag sikerrel elismert

STEIER FÜNDV

mell-betegeknek.

Használati utasítással együtt egy üveg ára 87 kr., két üveg bepakolása 20 kr. o. é.

KROMBHOLZ orvostudor

GYOMOR-LIKÖRE.

Ez egy oly szerencsésen összeegyeztetett vegyület gyögyerejű növényekből készült és különösen az emésztő szervekre igen jó hatású, ajánlható pedig üdvös ki- sérőnek vadászaton, helységi kirándulásokon és uton, és mint gyomormelegető igen jótékonyan foly be az egészségre. Egy üveg ára 52 kr., két üveg bepakolása 20 kr. o. é.

Engelhofer G. J.

gyögyerejű havasi növényekből készült izom- és ideg-essentiája.

Külső használatra csúszos arc- és izfájdalmak, fejfájás, szédülés, filzúgás, ke- re- zletos-fájdalmak, tagok gyengesége, főleg nagy megerőltetés és nagy me- netek után, általános testgyengeség, oldalmúlás, arany- és báutalmak ellen és különösen alkatrésze- gyengülés ellen.

Az izom- és ideg-essencia, egy üveggel 1 ujfrtért, használati utasítással együtt, valódián egyedül kapható:

Kolozsvárt, KOZÁK EDE kereskedésében.

Ugyszintén a következők:

Dr. Calloud. Gelesza-szeletek, egy skatulya használati utasítással 30 kr.

Dr. Koch Növény-Bonbonja, köhögés ellen egy skatulya 40 kr.

Seidlitz-porok, egy skatulya 1 ft.

Dr. Pagliano Szirupja, egy üveg használati utasítással 1 ft 50 kr.

Palaczfereg elleni szer egy üveg 30 kr. o. ért.

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt.

Harmath Józsefnél Tordán, Wittich Józsefnél Marosvásárhelyt, Dobray Nándornál S.-Udvarelyt, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön, Vokál Jánosnál Nagyenyeden, Sindel Károlynál Brassóban, Wagner Józsefnél Károlyfejevárt kapható:

Országgyűlési beszédektára,

Jegyzőkönyv és Okmánytár.

Ára iyenként 3 kr.

Okmánytár

Erdély legújabb jogtörténelméhez.

1848-1865.

Összeszedte SÁNDOR JÓZSEF. Ára 2 ft o. ért.

Postán megrendelt példányért fuvarlevélre megkívántató bélyeg- és pakolásért még 10 kr. melléklendő.

Erdély Magyarország kiegészítő része.

Irta SÁNDOR JÓZSEF. Ára 1 ft 20 kr.

1847/48-dik évi Magyarhoni országgyű- lési törvényczikkek.

Ára 40 kr.

Erdély nagyfejedelemség 1848-dik évi országgyűlésének

jegyző- és irománykönyve.

Hiteles kiadás. Ára 1 ft.

1848-dik évi Erdélyi országgyűlési törvényczikkek.

Ára 30 kr.

ERDÉLYI DIÉTÁK VÉGZÉSEINEK

nyomdokai és a Compilata Constitutio után kelt articulusok kivon- natja. Egybeszedte G. L. 3. kötet. Ára 3 ft.

Magyarország sarkalatos törvényei, s államjogi fejlődése 1848-ig.

Gróf Széchenyi István hagyományaiból. Ára 1 ft.

Az Erdélyi Unio, történelmi rajz.

Irta Szilágyi Ferencz. Ára 60 kr.

Törvénytudományi műszótár,

közrebocsátja a magyar tudós társaság; második bővített kiadás. Ára 2 ft.

Kiegészítési javaslat

a dualismus alapján, különös tekintettel az önkormányzati rendszerre.

Irta BODNÁR ISTVÁN. Ára 50 kr.

BENTHAM JERÉMIÁS MUNKÁI.

I-só kötet. Törvényhozási elvek. Polgári törvénykönyv el- vei. II-dik kötet. Büntető törvénykönyv elvei. Franciaából RÉCSI ÉMIL. Ára 3 ft 60 kr.

Das Staats-Recht

des

Königreichs Ungarn,

vom Standpunkte der Geschichte und der vom Beginn des Reiches bis zum Jahre 1848 bestanden

Landes-Verfassung, von D-or Anton v. Virozsil.

I. Band. Complet in 3 Bänden. 7 ft 50 kr.

Vörösmarty Mihály költeményel.

4 kötet. Ára 5 ft.

Nyomatott az ev. ref. fűtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

(371) Valódi Honiczondra posztó első

főraktár Kolozsvárt

Asztán és Hugó

kereskedésében, Plébánia szöglet 169 szám alatt.

1 darab kész czondra 4 ft 60 kr.

Videki rendelmények bár mi menyenyiségben a legpontosabban telje- sítetnek.

(370)

(2-3)

Fescher Katalin,

fodrászno Bécstől,

tisztelettel jelenti mindazon t. cz. nőknek, kik hajokat a legújabb divat szerit ohajt- ják fodritatni, hogy ilyenmí rendelseket mindig elfogad belhidutezai 317. sz. alatti szállásán.

(361)

(2-*)

Bergmannfele fogpamutot,

bármely fogfajás rögtön megszünteté- sére, ajánl hüvelyekként 15 kr.ál.

Bergmannfele szakállte- nyészto tineturát,

mely kétségkívül legbiztosabb szer, a legrövidebb idő alatt, még igen fiatal egyéneknek is tömött és erős szakáll- növést előidézi, ajánl pa'ezekenként 60 kr. és 1 ft 20 krajczárjával Ko- lozsvárt WOLFF JÁNOS, gyögyeszerész.

(351)

(4-6)

Nuridsán testvérek tisztelettel közün- domásra juttatják, hogy urbéri és dézma kárpótlási ügyekkel foglalkozó irodájuk egyike Nuridsán József vezetése alatt folyó évi november 15-én Kolozs- várt tordautezában a Vikol ház- nál megnyilván, tisztelettel felszólítják mindazon t. cz. földbirtokos urakat, kik őket az utolagos kárpótlás bejelentésével meg- biztíták és kik végleges kárpótlási igényeiket a nagyméltóságú kir. földtehermentesítési országos alapigazgatóságnak közelebbbről minden hazai lapban kiadott hirdménye értelmében bejelentetni kívánják, hogy min- denemű becses megbízásaikat a fenn írt irodához intézni méltóztassanak.

Nuridsán testvérek.

Nemzeti Szálloda

KÁROLY FEHÉRVÁRT, a főterem. Alóltir ajánl m, a nagy érdemű közönségnek egészen ujonan berende- zett szállodát, napos és hónapos szobáival; annak az első emeleten és a földszinten fekvő díszes étterem, a "KORONA VENDEGLŐ" keze- lése alkalmával tett minyos szolgálatokra tisztelettel emlékeztetve, van sze- rencsém most is kijelenteni, hogy a szobák ára 50 krtól, 1 fring terjed; a könyha a legzártebbb éteket szolgálndja, az italek kitűnők lesznek, és hogy mindezekhez a legpontosabb szolgálat járni. Számos látogatóst kér

RÓMER JÁNOS, berló.

Boskovitz Ignacz

pesti opticus

itt csak

tartozko- dik a legfinn- mabb árucik- keivel. Raktára a n.-piacon gr. Telekiház

(369)

(2-3)

Árverezési hirdetés. A Headati köz birtokosag Járavizi és Headati korcsomárlási joga, jelen év december 19-én Szent-Lászlón, egy vagy több évekre, akár együtt, akár külön külön 1866-ik év január 1-ső nap- jatól kezdve, árverés útján bér- e fog adni. Az árverezés feltételei előlegesen is Gyaluban Soos Ferencznél megte- kinthetők.

SOOS FERENCZ, algondnok.